

Huizinga-Heringa

ontraad ik de Kamer om die motie aan te nemen, want de regering komt nu niet met voorstellen. In de toekomst kijkt het daar zeker naar.

Ik kom op de motie-Aptroot waarin de regering wordt verzocht om met een nieuw voorstel te komen waardoor de prijsstijging voor de vervoersbewijzen niet uit de pas loopt met de inflatie. Ik herken veel in het verhaal dat de heer Aptroot hield over de negatieve spiraal. Terugkijkend ziet de heer Aptroot ook dat wij met name met de component vraaguitval geworsteld hebben. Twee jaar geleden hebben wij de vraaguitval er afgehaald. Dat heeft overigens tot heel veel commotie geleid onder de vervoerders. Zij zeiden dat hun kosten daardoor niet meer gedekt werden. Tevens zeiden zij dat je niet zo maar eenzijdig van afspraken kunt afwijken. Ons is kwalijk genomen dat wij dat hebben gedaan. Vorig jaar is de prijs dus wel vastgesteld volgens het model waarop de heer Aptroot kritiek heeft. Ook ik heb daar kritiek op, maar wij gebruiken dat model al vijftien jaar. Dit jaar ben ik gekomen met de oplossing dat ik de vraaguitval compenseer. Dat doe ik alleen voor de 4,3%, die ook nog behoorlijk fors is, om in elk geval de kosten te compenseren. Als ik die motie uitvoer, breng ik de vervoersbedrijven echt in een buitengewoon lastig pakket. Daarom ontraad ik de Kamer om die aan te nemen. Ik ben het met de heer Aptroot eens dat er op dat model heel veel kritiek is te leveren. Als de prijs nog lang op rijksniveau vastgesteld zou moeten worden, dan zou ik dit echt een moment vinden om na te gaan of die prijs op een andere manier is vast te stellen. Nu de vrijheid om het tarief vast te stellen overgaat naar de decentrale overheden vind ik het niet nodig om voor het laatste jaar het hele model nog eens overhoop te halen. Inhoudelijk ben ik het er dus mee eens, maar op dit moment ontraad ik het aannemen van deze motie toch echt.

De heer **Aptroot** (VVD): Op zich ben ik blij dat wij het met elkaar eens zijn dat wij een probleem hebben ten aanzien van de negatieve spiraal: prijsverhoging dus vraaguitval, vraaguitval dus prijsverhoging en ga zo maar door. Daarover zijn wij het dus eens. Ik ben het ook met de staatssecretaris eens dat wij het probleem niet zo maar op het bordje van de vervoersmaatschappijen kunnen leggen. Dit is wel het moment om nog eens een keer goed naar het systeem te kijken. Dat geldt zeker omdat het straks naar de andere overheden over gaat. Misschien moeten wij toch nog eens kritisch kijken naar het hele openbaar vervoer. Wij kunnen wel allerlei luxewensen hebben, zoals aardgasbussen of het laatste lijntje tot na middernacht, maar als wij het op die manier onbetaalbaar maken en de passagiers wegblijven, zijn wij verkeerd bezig. En dat is wat er nu gebeurt.

Laten wij dus nog een keer kritisch te kijken. Ik stel voor dat de staatssecretaris daar twee weken de tijd voor neemt. Wij staan klaar om er elke dag over te praten. Maar wij moeten niet nu, terwijl de inflatie nog geen 1% bedraagt, de prijzen weer met 4,3% verhogen. Wij jagen de consument de bus en de andere openbaarvervoermiddelen uit!

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Neen, ik denk niet dat het mogelijk is om op dit moment tot een andere tariefstijging te komen zonder dat wij er buitengewoon vergaande onderhandelingen over zouden moeten voeren. Dan komen de vervoersbedrijven met een tekort te zitten. Dan gaat het er om wie al die miljoenen dan

moeten gaan ophoesten. Dat zullen wij zeker binnen twee weken nog niet weten. Het zou een enorme verandering van het model zijn. Er is weliswaar veel kritiek op het model, maar iedereen is het erover eens dat de tarieven op die manier moeten worden vastgesteld. Ik ben daarom niet bereid om nu nog tot andere tarieven te komen. Vandaar dat ik het aannemen van de motie ontraad.

Komend voorjaar voer ik gesprekken met de decentrale overheden over de toekomstvisie voor de regionale overheden. Daartoe behoort ook de situatie ten aanzien van de tarieven. Ik ben wel bereid om dit dan aan te kaarten. Ik zal met hen zeker ook bespreken wat een goede manier zou zijn om de tarieven vast te stellen. Dat zal ik zeker doen. In het bijzonder aan het adres van de heer Roemer voeg ik nog toe dat ik ook het idee van prijsbeleid dan zeker met hen aan de orde zal stellen. Wij zullen moeten bekijken welke rol een prijsbeleid kan spelen bij het vaststellen van de tarieven.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor haar komst en de leden voor hun inbreng.

Ik constateer dat nog niet alle woordvoerders in het debat over de Kernenergiewet aanwezig zijn. Ik schors de vergadering totdat meer woordvoerders in de zaal aanwezig zijn.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Kernenergiewet in verband met vereenvoudiging van het bevoegd gezag, invoering van een verplichting tot financiële zekerheidstelling en enkele andere wijzigingen (30429).**

De algemene beraadslaging wordt hervat.

Minister **Cramer**: Voorzitter. Allereerst dank voor de inbreng van de Kamerleden in eerste termijn. Ik heb met groot genoegen naar het debat geluisterd. Ik vond het heel interessant. Ik merkte dat u allen zeer betrokken bent bij het onderwerp kernenergie in bredere zin en wilt discussiëren over de toekomst van het klimaat en het energiebeleid. Ik heb ook dat met veel belangstelling aangehoord, maar ben niet van plan om de discussie op dit moment te voeren, want daartoe hebben wij in andere AO's uitgebreid de gelegenheid. Deze bespreking spitst zich toe op de modernisering van de Kernenergiewet. Daarop wil ik mij concentreren.

Allereerst zal ik meedelen welke amendementen ik in mijn betoog zal meenemen, opdat de Kamer weet welke amendementen niet door mij, maar door mijn collega Van der Hoeven zullen worden behandeld. Ik zal de amendementen op stukken nrs. 18, 19, 26, 28 en 29 behandelen.

Mijn antwoord zal ik in vier blokken verdelen. Het eerste blok gaat vooral over de rol van het parlement en over mogelijkheden tot voorhang in het kader van de kernenergievergunning en het opwerken. Het tweede blok gaat over de aanvraag DELTA, de vergunning-

Cramer

termijn, de nucleaire veiligheid en alles wat daarmee samenhangt. Het derde blok gaat over de financiële zekerheid in verband met ontmanteling en de schade bij een ongeluk en de financiering daarvan. Het laatste korte blok gaat over de financiële zekerheid in relatie tot Dodewaard in verband met vragen die met name de heer Van der Staaij heeft gesteld.

Allereerst ga ik in op de rol van het parlement. Voordat ik dat doe, wil ik nog even kort en krachtig zeggen waar dit wetsvoorstel wel en niet over gaat. Het wetsvoorstel lost de grootste knelpunten op en vult enige storende leemten in de oude Kernenergiewet. Dat is de essentie. Dit wetsvoorstel is niet bedoeld om de kernenergiewetgeving geheel te herzien of te moderniseren. Nee, het wetsvoorstel wil niet vooruitlopen op latere besluitvorming over kernenergie. Het kabinet heeft over kernenergie duidelijke zaken gesteld in het coalitieakkoord en ook in het energierapport. Daar richten wij ons in deze kabinetsperiode op. Een citaat uit het energierapport: "Met het oog op besluitvorming over kernenergie door een volgend kabinet wordt een aantal scenario's voor kernenergie in Nederland uitgewerkt en neemt het kabinet een reeks no-regretmaatregelen om toekomstige besluitvorming niet te bemoeilijken. Dit kabinet neemt zelf geen besluit over de bouw van nieuwe kerncentrales." Daaraan houden wij ons. Wij willen mogelijkheden om kernenergie in een volgend kabinet mogelijk te maken, niet blokkeren. Wij nemen in het kader van deze wetgeving dan ook zaken op die no regret zijn.

Het kabinet houdt alle opties open voor de toekomst en dat betekent dat dit kabinet geen besluiten neemt die daarop vooruitlopen en waarover een volgend kabinet moet beslissen. Het kabinet neemt voor dit onderwerp alleen zogeheten no-regretmaatregelen. Om die reden heeft het kabinet het wetsvoorstel aangepast en heeft het de onderdelen in het wetsvoorstel die van invloed zijn op de toekomst van kernenergie in Nederland, ingetrokken. Wij hebben daarvoor een duidelijke reden. Wij hebben een aantal zaken uit de wet gelicht die oorspronkelijk voorlag.

In de eerste plaats betreft dit de zogenaamde opwerkingsvergunning en in de tweede plaats de geldigheidsduur voor vergunningen voor nieuwe kerncentrales. Dit zijn twee onderwerpen die wel in het eerder voorbereide ontwerp zaten, maar die we nu niet opnemen in verband met het feit dat we alleen no-regretmaatregelen nemen. Ik kom zo meteen terug op de vraag hoe het dan wel opgenomen kan worden op het moment dat er besluiten worden genomen over het al dan niet plaatsen van kerncentrales. Daarmee zijn in het wetsvoorstel een aantal wijzigingen overgebleven die voor de bestaande situatie gewenst zijn, dit ongeacht de beslissing van het volgende kabinet om de eventuele verdere toepassing van kernenergie in ons land wel of niet mogelijk te maken. Na de inbreng van de Kamer concludeer ik dat zij de noodzaak van dit wetsvoorstel, deze modernisering, ondersteunt. Ik zal nu ingaan op een aantal punten dat daar betrekking op heeft.

De heer Jansen heeft een concreet amendement ingediend rond de verplichte voorhangprocedure. Het amendement-Jansen op stuk nr. 21 voert een verplichte voorhangprocedure in voor enkele algemene maatregelen van bestuur op basis van de Kernenergiewet waarvoor nu nog geen voorhangprocedure geldt.

De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat dit nu stuk nr. 26 is.

Minister **Cramer**: Inderdaad voorzitter, het gaat over het amendement-Jansen op stuk nr. 26. Oorspronkelijk was dit nummer 21. De bepalingen die in het amendement worden genoemd, betreffen zaken die ik niet hoef op te sommen omdat ze keurig vermeld staan. De AMvB's waarop het amendement betrekking heeft, zijn wat mij betreft niet direct relevant voor de beslissing over de opwekking van kernenergie in Nederland, zoals de toelichting bij het amendement wel verondersteld, maar het zijn wel zaken die eventueel in een AMvB opgenomen zouden kunnen worden. Ik laat het oordeel over dit amendement aan de Kamer; voor het kabinet is het geen cruciaal punt als het gaat om de Kernenergiewet, maar wij hebben geen groot bezwaar om het op te nemen.

Belangrijker is het punt dat naar voren is gebracht door de heer Samsom. Hij vraagt hoe we randvoorwaarden die we willen vastleggen ook kunnen vastleggen voordat er besluiten genomen worden over een definitieve vergunning. Zoals ik al zei, hebben we op dat punt bepaalde zaken nog niet vastgelegd. In artikel 21 en in artikel 73 van de tekst die nu ter goedkeuring voorligt, wordt verwezen naar een AMvB. Op grond van het invullen van die AMvB kun je wel degelijk een aantal extra randvoorwaarden meegeven alvorens te besluiten over het verlenen van de vergunning. De randvoorwaarden in de AMvB op grond van artikel 21 kunnen natuurlijk ook altijd via een voorhang in de Kamer worden besproken; de AMvB op grond van artikel 73 vereist in principe geen voorhang. De heer Samsom stelde de essentiële vraag in welke hoedanigheid het parlement nog kan spreken met het kabinet over de randvoorwaarden. Ik meld hem dat hij daar via deze AMvB en de voorhangprocedure wel degelijk de mogelijkheid toe heeft.

De heer **Jansen** (SP): De minister zegt dat op het moment dat er een vergunningaanvraag komt, de spelregels nog nader gedetailleerd kunnen worden door die AMvB. Dat is op zich mooi, want je kunt het dus in ieder geval preciseren. Je krijgt dan echter wellicht wel dezelfde discussie als die de heer Van der Staaij vanmiddag met mij voerde, namelijk dat je eigenlijk de spelregels aan het veranderen bent terwijl de aanvrager de vergunning al heeft aangevraagd. Kan de minister verzekeren dat er juridisch geen probleem is als de AMvB nog wordt vastgesteld of veranderd nadat de vergunningaanvraag is binnengekomen?

Minister **Cramer**: De startnotitie is ingediend. De vergunningprocedure loopt nu, maar wij hebben met elkaar vastgesteld dat wij nu een Kernenergiewet moderniseren waarin een aantal zaken nog niet wordt geregeld. Als je die zaken wel wilt regelen voordat je een definitief besluit neemt, dan zul je ze moeten regelen op grond van het artikel waar ik zojuist naar verwees. De randvoorwaarden, waar ook de heer Samsom naar vroeg, kun je daardoor alsnog inbrengen alvorens een besluit te nemen, vooraf, dus nog voor het besluit wordt genomen.

De heer **Jansen** (SP): Ik wil van de minister de verzekering dat wij niet het juridische probleem krijgen dat de aanvrager straks zegt: toen ik die vergunningaanvraag indiende, wist ik nog helemaal niet dat de spelregels

Cramer

zouden worden veranderd en dat ga ik dus aanvechten. Kan de minister ons ervan verzekeren dat er op dat punt geen juridisch probleem ontstaat?

Minister **Cramer**: Dat kan ik verzekeren, want wat wij nu regelen, is helder. Het is ook helder dat een aantal zaken nog niet is geregeld en dat die zaken in een later stadium, bij een definitieve goedkeuring, alvorens goed te keuren, worden geregeld. Daar zeg ik bij: indien gewenst. Dat hangt af van het kabinet dat dan daarover besluit in samspraak met het parlement. Daarmee heb ik ook een vraag van de heer Samsom beantwoord.

Het amendement-Wiegman-van Meppelen Scheppink (30429, nr. 18), dat ook is onderschreven door de heren Vendrik, Van der Ham en Jansen, gaat over de opwerkingsvergunning. Met dit amendement wordt de opwerkingsvergunning teruggebracht in het wetsvoorstel. Het kabinet wil nu geen besluiten nemen die van invloed zijn op de toekomst van Kernenergie in Nederland en waarover een volgend kabinet moet beslissen. Immers, wij voeren een no-regretbeleid uit. Het voorgestelde amendement is daarmee in strijd. Dat heb ik in wezen al gezegd in mijn inleiding. Het is bekend dat het aantal landen waar bestraalde splijtstoffen kunnen worden opgewerkt, zeer beperkt is. Het is niet voorstelbaar dat deze landen onze splijtstoffen willen opwerken zonder de garantie te hebben dat het radioactieve restafval naar Nederland terugkeert. Hier is een verdrag voor nodig. Zo'n verdrag hebben wij nu met Frankrijk afgesloten. Een verdrag moet altijd door de Kamer worden goedgekeurd. Daarmee heeft de Kamer een grotere say in het geheel – dat zei de heer Samsom ook – dan wanneer wij het regelen op de wijze die wordt voorgesteld in het amendement. De Kamer heeft dus meer invloed op de keuze van wel of niet opwerken. Daarom ontraad ik dit amendement en wil ik mij vasthouden aan wat eerder is afgesproken in het kader van het no-regretbeleid.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik zie de voordelen van het verdrag. Ik verheug mij er ook op om als Kamer onze inbreng te leveren volgende week als het gaat over het verdrag met Frankrijk. Dat slaat op het verdrag met Frankrijk, maar misschien kan de minister nader ingaan op de vraag wat dit voor andere landen betekent. De minister heeft het erover of iets al dan niet "voorstelbaar" is. In de politiek moeten wij van alles kunnen uitgaan. Als die mogelijkheid zich dus voordoet zal daar dus altijd een verdrag aan vooraf moeten gaan voordat zoiets is geregeld. Dan zal de Kamer altijd inspraak hebben op zo'n verdrag voordat het wordt vastgesteld. Begrijp ik dat goed?

Minister **Cramer**: Ja. Dat is het enige antwoord dat ik kan geven. Verder hoef ik niets toe te voegen, want dit hebben wij nu zo geregeld dat de Kamer veel meer zekerheid wordt geboden om invloed uit te oefenen. Wat wil de Kamer dus meer?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Als u mij toestaat, ga ik even terug naar het vorige punt. Kan de minister mij het volgende duiden? De huidige wetstekst, zoals die er ligt, geeft het kabinet op verschillende onderdelen ruimte dan wel de plicht om nader regels te stellen via een AMvB of ministeriële regeling. Als dit wetsvoorstel ergens in het voorjaar van 2010 wordt

aangenomen hier en in de Eerste Kamer, is het dan ook de opzet van dit kabinet om die regels ook nog in deze kabinetsperiode uit te werken? Is dat de bedoeling?

Minister **Cramer**: Nee, wij houden het bij deze modernisering. Besluitvorming zal pas plaatsvinden op het moment dat er een besluit moet worden genomen over kernenergie, maar dat besluit wordt niet in deze kabinetsperiode genomen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat had ik al begrepen. Ik heb begrepen dat dit vooral toezag op het feit dat u enkele onderdelen uit het wetsvoorstel van de heer Pieter van Geel hebt geamendeerd, omdat u die niet beschouwt als een technische aanpassing. Maar ik heb het nu over de huidige tekst in het wetsvoorstel. Op verschillende onderdelen geeft deze tekst ruimte dan wel verplicht deze tot het stellen van nadere regels. Gaat dit kabinet dat dan wel doen? Het zit namelijk in het wetsvoorstel van dit kabinet.

Minister **Cramer**: Nee.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, dit is de derde keer!

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Dat begrijp ik. Ik tel met u mee.

De **voorzitter**: Soms gaat het heel snel.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ja, soms gaat het heel snel.

Misschien kan de minister daar in tweede termijn op terugkomen. Ik snap dit niet helemaal. Ik begrijp dat – en daar ga ik even in mee – dit wetsvoorstel uitsluitend een aantal technische verbeteringen betreft van de huidige Kernenergiewet. Er zit een ruime delegatiebepaling in op diverse onderdelen. Dat stelt het kabinet ons voor. Dan lijkt met het mij ook logisch dat het kabinet die nadere regels, in het kader van de technische verbeteringen die het voornemens is te treffen met dit wetsvoorstel, uitwerkt. Of zie ik dat nu helemaal verkeerd? Waarom zegt de minister daar zo hard nee op?

Minister **Cramer**: Mijnheer Vendrik, ik zou niet willen zeggen dat u het verkeerd ziet, maar wel dat u het anders ziet. Het kabinet heeft gezegd dat het de Kernenergiewet zal moderniseren vanuit een no-regretbeleid. Alle zaken die hebben te maken met de keuze voor wel of geen kernenergie, gaan wij niet vastleggen in de wet. Voordat wij een definitieve vergunning zouden verlenen – dat zal niet in deze kabinetsperiode gebeuren – kunnen wij altijd de randvoorwaarden aanvullen via een AMvB, die in de voorhangprocedure weer bij de Kamer terecht komt.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wil nog even doorvragen op het amendement-Wiegman-van Meppelen Scheppink. Ik wil mij graag laten overtuigen. Ik heb een vraag over het opwerken. De minister zegt dat het verdrag van Frankrijk eigenlijk veel verder gaat en dat de Kamer daar veel meer aan heeft dan aan het zojuist genoemde amendement. Mevrouw Wiegman heeft ook gevraagd hoe het dan met andere landen zit. De minister heeft gezegd dat er dan ook altijd een verdrag moeten komen. Zal dat dan nooit onder het beschermingsniveau zitten

Cramer

dat nu is afgesproken met Frankrijk? Hoe zit het als je het in andere landen zou opslaan? Is het dan niet gewoon handig dat zo'n bepaling in het wetsvoorstel blijft staan – als het amendement-Wiegman-van Meppelen Scheppink wordt aangenomen – als een soort achtervang voor dit soort situaties?

Minister **Cramer**: Nee, het is niet nodig. Wij hebben namelijk al via het verdrag de mogelijkheid om zaken over de opwerking te regelen. Als een ander land zich zou aandienen, wat ik niet verwacht, hebben wij dezelfde procedure als met het verdrag dat wij met Frankrijk afsluiten. Daarop kan de heer Van der Ham in het kader van zijn bevoegdheid reageren.

De heer **Van der Ham** (D66): De minister zegt praktisch: het gaat bijna altijd naar Frankrijk toe dus het is gedekt. Is er nog een juridisch probleem als wij de bepaling in het wetsvoorstel zouden laten staan – als het amendement van mevrouw Wiegman wordt aangenomen – zoals een probleem dat de bepaling ergens mee conflicteert of het probleem dat deze het een of het ander negatief beïnvloedt?

Minister **Cramer**: Het is gewoon niet nodig. Wij hebben nu een procedure afgesproken via een verdrag. Wat mij betreft, is de kous daarmee af.

De heer **Van der Ham** (D66): Oké. Dat klinkt overtuigend.

De **voorzitter**: Kijk eens aan. De minister vervolgt haar betoog.

Minister **Cramer**: Voorzitter. Ik ga door naar het tweede onderwerp: de aanvraag van DELTA. Er is een aantal vragen gesteld over de vergunningstermijn, over de nucleaire veiligheid en over het bevoegd gezag. Dat laatste punt zal door minister Van der Hoeven worden behandeld. Ik ga in het algemeen in op de procedure rondom de vergunningverlening aan DELTA.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter ...

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, hebt u nog een nabrander op een bepaald punt?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Met haar inleiding zei de minister iets wat ook betrekking heeft op de amendementen van mevrouw Wiegman. De minister zei: met dit wetsvoorstel treft het kabinet alleen maatregelen met een no-regretkarakter. Kan zij uitleggen waarom de maatregel die inhoudt dat de vergunningstermijn maximaal 40 jaar is, niet een no-regretmaatregel is?

Minister **Cramer**: Die maatregel is geen no-regretmaatregel, omdat zij gekoppeld is aan een bepaald type kerncentrale. De heer Samsom liet dat duidelijk merken. Kerncentrales van de vierde generatie hebben mogelijk een heel andere basis voor het regelen van de opwerking, maar over de termijn van 40 jaar kom ik nog te spreken.

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer Vendrik weer wil interrumperen, maar misschien kan hij wachten tot de

minister hierover iets zal zeggen. Dan kan hij zijn nadere vraag stellen. De minister vervolgt haar betoog.

Minister **Cramer**: Voorzitter. Dan kom ik toe aan mijn opmerkingen over de startnotitie van DELTA. In het coalitieakkoord staat dat in deze kabinetsperiode geen nieuwe kerncentrales worden gebouwd. Dat laat onverlet dat een vergunningverleningsprocedure opgestart kan worden. Zoals bekend, heeft DELTA in juni van dit jaar de startnotitie voor de milieueffectrapportage voor een tweede kerncentrale in Borssele ingediend. DELTA heeft met de startnotitie aangegeven pas medio 2011 een aanvraag voor een vergunning te willen indienen. Die zal dus pas in een volgende kabinetsperiode aan de orde zijn. Het kabinet heeft conform de normale procedures de startnotitie voor de bouw van een nieuwe kerncentrale in behandeling genomen. Nogmaals, dit kabinet beslist niet over de vraag of er een tweede kerncentrale komt. Dat hoeft het ook niet, want DELTA heeft zelf aangegeven om pas in 2011 een vergunning aan te willen vragen. De heer Vendrik vroeg of dit wetsvoorstel geldt voor de aanvraag van DELTA. Ja, dat is het geval, maar zoals ik al zei, via een AMvB kunnen in een later stadium aanvullende randvoorwaarden worden opgenomen.

Ik kom vervolgens te spreken over de termijn van 40 jaar voor een vergunning. Hierover ging het amendement op stuk nr. 19, ingediend door mevrouw Wiegman en meeondertekend door de heren Vendrik, Van der Ham en Jansen.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben het niet meeondertekend, maar wel gezegd dat wij er sympathiek tegenover staan.

Minister **Cramer**: Neem mij niet kwalijk, ik dacht dat u het gezamenlijk had ingediend. Het amendement op stuk nr. 19 brengt de bepaling voor de vergunningstermijn van 40 jaar voor nieuwe kerncentrales weer in het wetsvoorstel. Dit kabinet wil geen besluiten nemen die van invloed zijn op de toekomst van kernenergie in Nederland. Daarover moet een volgend kabinet beslissen. Omdat de vergunningsduur te maken heeft met een eventueel nieuw type kerncentrale, is dit typisch een kwestie voor een volgend kabinet. De heer Samsom zei al: bij de vierde generatie kerncentrales heb je misschien te maken met een termijn van tien jaar. Je kunt sowieso bepalen dat er na een x aantal jaren wordt nagegaan of men kan doorgaan met de productie van kernenergie. Met andere woorden, dit is niet een no-regretpunt; het houdt een duidelijke politieke keus in en omdat wij die in deze kabinetsperiode niet zullen maken, hebben wij dit punt niet opgenomen bij de modernisering van de Kernenergiewet.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Laten we niet te lang wachten, want straks staat er alweer een nieuwe kerncentrale in dit land.

De **voorzitter**: Precies, gaat uw gang.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik snap dit niet. Volgens mij spreekt het amendement van mevrouw Wiegman over een maximale duur van 40 jaar. Zou dat amendement niet worden aangenomen, want ik begrijp dat het kabinet dit ontraadt, dan herleeft de huidige tekst:

Cramer

vergunningen worden afgegeven voor onbepaalde duur. Dan loopt het punt dat de minister maakt dat er meer variatie kan komen in de technische levensduur van centrales nog verder weg. Type 4 ligt op de tekentafel maar we stellen het ons allemaal voor. Ik snap niet wat zich er tegen verzet. Het lijkt mij technisch gesproken op geen enkele manier een no-regretmaatregel om te zeggen dat die vergunning wellicht verleend wordt, maar zeker niet langer dan voor een periode van 40 jaar. Dat is de strekking van het amendement. Wat verzet zich daar nou tegen?

Minister Cramer: Een termijn van 40 jaar is een politieke keuze. Als GroenLinks in een volgend kabinet zou zitten, als de heer Vendrik zich dat voorstelt, dan zou hij misschien wel naar 10 of 20 jaar willen. Als je die keuzes nu al op 40 jaar vastlegt dan beperken die ons eigenlijk meer dan als je zegt: dit is een onderdeel van de maatregel dat we niet opnemen omdat we juist nog de ruimte aan een volgend kabinet willen laten om daarover zelf een besluit te nemen.

De voorzitter: De laatste maal voor de heer Vendrik

De heer Vendrik (GroenLinks): Ik heb net begrepen dat die aanvraag van DELTA, dat is toch het meest concrete voorbeeld dat een volgend kabinet mogelijk op zijn pad aantreft, onder deze vernieuwde kernenergiewet valt. Dan leest de firma DELTA in de wet dat er in principe een vergunning voor onbepaalde duur wordt gegeven. Dat lijkt me het minst wenselijk. We zouden dan nu in ieder geval al het signaal kunnen afgeven dat als er al een vergunning wordt afgegeven – nadere regels zijn niet uitgesloten; daar zijn we het allemaal over eens – dat die vergunning zeker niet voor een periode langer dan 40 jaar wordt afgegeven. Dat lijkt mij courant met de internationale praktijk en dat lijkt mij logisch gelet op de technische levensduur van de centrales waar we het vandaag de dag over hebben. Dat is helaas niet de vierde generatie, maar de derde generatie. Langer dan 40 jaar moet je niet willen. Dat versterkt ook de machtspositie van de overheid om ooit bij een eventuele verlenging nog eens een keer extra eisen te stellen. Dat zien we dan wel weer. Ik snap niet waarom de minister zegt: dit past niet in het no-regretbeleid. Daar begrijp ik helemaal niets van.

Minister Cramer: Ik zal nogmaals reageren, want de anderen zullen ook weer dezelfde vraag aan mij willen stellen. Als we het hebben over de keuze voor wel of niet een nieuwe kerncentrale in Nederland, dan is de duur waarvoor je nu al een vergunning afgeeft één van de zaken die te maken heeft met de politieke keuze die je daarvoor wilt uitspreken. Het kan zeker een termijn van 40 jaar zijn, maar het kan ook een termijn van 60 jaar of 10 jaar zijn. Daarom is het veel verstandiger om nu te zeggen – en dat deed DELTA ook heel goed – dat wij in deze no-regretmodernisering van de Kernenergiewet geen bepaling opnemen over de termijn en dat dit onderdeel is van een besluit dat een volgend kabinet neemt voordat de vergunning wordt afgegeven. Dat is allemaal bekend.

De voorzitter: De heer Van der Ham.

De heer Van der Ham (D66): Volgens mij staat in het

amendement: maximaal 40 jaar. We hebben het inderdaad, zoals de heer Vendrik terecht zegt, over de derde generatie kerncentrales. Die vierde generatie waar de heer Samsom het over heeft, lijkt mij prachtig maar die is er nog niet. We moeten hier geen theoretisch debat voeren; we hebben het over de derde generatie. Er staat "maximaal", er is dus ook ruimte om het minder te doen. Kan de minister op dat punt reageren?

De minister zegt de hele tijd: ja, we zijn bezig met no-regretmaatregelen en dit amendement past daar niet in en het past ook niet in het regeerakkoord, in het coalitieakkoord. Spreekt de minister dan eigenlijk het onaanvaardbaar uit over het amendement van mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink, omdat het niet overeenkomt met de afspraken in de coalitie?

Minister Cramer: In reactie op de heer Van der Ham: het heeft niets te maken met wat wij in de coalitie hebben afgesproken. Het heeft gewoon te maken met mijn stellige overtuiging dat je met het opnemen van een jaartal of een termijn een politieke keuze maakt. Het kabinet heeft bij de voorbereiding van deze modernisering gezegd dat je in zo'n wet geen punten moet opnemen die politiek verschillend uit kunnen pakken. Dat kan een volgend kabinet altijd later nog regelen voordat het een vergunning verleent. Als ik het nog een keer zeg, herhaal ik mezelf. Als mevrouw Wiegman en de heer Jansen hetzelfde gaan vragen, zal ik hetzelfde antwoord geven.

De heer Van der Ham (D66): Dan zal ik alleen op het politieke punt ingaan. De minister zegt weer dat dit de afspraak in de coalitie is. Als je dit vastlegt, breek je het coalitieakkoord. Dat zegt de minister eigenlijk. Zij verwijt mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink nu dat zij het coalitieakkoord openbreekt. Dan moet de minister toch zeggen dat het onaanvaardbaar is?

Minister Cramer: Ik breek geen coalitieakkoord open. Wij houden ons juist aan het coalitieakkoord door op deze manier alles, no regret, in gang te zetten, opdat een volgend kabinet een besluit kan nemen over kernenergie.

De heer Van der Ham (D66): Ik verwijt dat de minister niet. Ik hoor in de woorden van de minister: mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink, even goede vrienden, maar dit waren een paar jaar geleden niet de afspraken in de coalitie; als u dit amendement indient en ervoor stemt, breekt u de coalitieafspraken; ik spreek mijn onaanvaardbaar daarover uit. Dat is volgens mij heldere taal.

Minister Cramer: Het opnemen van een termijn in dit wetsvoorstel zou een politieke keuze zijn. Die willen wij niet maken. Dat is een afspraak in de coalitie.

De heer Van der Ham (D66): Wat vindt de minister dan van de opstelling van de ChristenUnie?

De voorzitter: Mijnheer Van der Ham, u heeft het woord niet, want u heeft het al drie keer gevraagd.

De heer Van der Ham (D66): Even een puntje van orde. Ik stel een vraag en de minister geeft er geen antwoord op.

Cramer

De **voorzitter**: Het is misschien niet het antwoord dat u wilt horen, mijnheer Van der Ham. U hebt het al drie keer gevraagd en u hebt nog een tweede termijn. Het woord is aan de heer Jansen.

De heer **Jansen** (SP): Ik zou allereerst een nadere toelichting willen krijgen van de minister. Wat verstaat zij onder no regret? Volgens mij zijn no-regretmaatregelen in het gangbare spraakgebruik maatregelen die ongeacht het scenario dat zich de komende jaren zal ontwikkelen, geen kwaad kunnen of positief uitwerken. Dat is de normale definitie van no regret. Volgens de minister is no regret dat nu geen politieke keuze wordt gemaakt. Dat is een heel bijzondere definitie. Naar mijn mening voldoet het amendement van mevrouw Wiegman aan de gangbare definitie van no regret. Het kan namelijk nooit kwaad om het te doen. Wij kunnen altijd nog soepeler worden als zich technieken aandienen die langer meegaan. De minister zou daarmee wel een bepaalde kwaliteitswaarborg instellen. Zo'n 40 jaar geleden is de centrale in Tsjernobyl gebouwd. Als nu een centrale van het type Tsjernobyl wordt doorgeëxploiteerd, dan heeft de minister geen enkel middel om dat tegen te houden. Dat is een beetje merkwaardig, toch?

Minister **Cramer**: Dit is geen beleid dat hoort bij no regret. Een volgend kabinet kan dit onderdeel gewoon nog invullen, net zoals de andere randvoorwaarden nog kunnen worden ingevuld voordat de vergunning wordt afgegeven. Een volgend kabinet kan dan een termijn van 20 jaar noemen, of van 40 jaar of voor mijn part van 60 jaar. Dat kunnen wij veel beter doen als het gaat om de keuze. Die keuze hangt immers samen met de visie op kernenergie in de toekomst van Nederland.

De heer **Jansen** (SP): De minister reageert niet op mijn vraag over no regret. Zij heeft daar een heel bijzondere draai aan gegeven.

Stel dat wij over 40 jaar een inmiddels volkomen verouderd type centrale willen sluiten. Als deze centrale door kan draaien op basis van een vergunning voor onbepaalde tijd, zoals nu in de wet staat, dan hebben wij dan toch een gigantisch probleem? Dat is het toch het no-regretkarakter van het amendement van mevrouw Wiegman?

Minister **Cramer**: De heer Jansen spreekt nu over een fictieve situatie, want daar hebben wij het helemaal niet over. Wij hebben een duidelijke afspraak gemaakt over Borssele. De termijn waarop deze centrale zal sluiten is klip-en-klaar. Wij spreken nu over een nieuwe centrale. Een volgend kabinet komt terug op de besluitvorming over die nieuwe centrale.

De heer **Jansen** (SP): Over 40 jaar is de situatie hetzelfde als deze situatie, waarin wij terugzien op de vorige 40 jaar. Een moderne centrale anno 2009 is over 40 jaar immers volkomen verouderd. Althans, die kans lijkt mij vrij groot. Mevrouw Wiegman heeft haar no-regretamendement exact om die reden ingediend. Wat doet het nou eigenlijk voor kwaad om dat voorlopig als slot op de deur in de wet op te nemen?

Minister **Cramer**: Nogmaals, ik heb dit amendement ontraden. Dat is toch wel erg duidelijk? Als wij het hebben over de techniek op grond waarvan een centrale

kan blijven draaien, hebben wij het over een techniek die niet verouderd is. Dat staat ook nu in de wet. Daarmee hebben wij het probleem dat we draaien met te oude of verouderde centrales al opgelost in de wet. Het enige wat wij dus niet vastleggen, nogmaals, is hoe lang wij die nieuwe centrale ook een vergunning willen verlenen. Dat is een politieke keuze. Nu heb ik volgens mij vijf keer hetzelfde gezegd en herhaal ik mij niet meer, tenzij er een andere vraag komt.

De **voorzitter**: Mevrouw Wiegman, het is uw amendement, dus u mag het slotakkoord doen op dit punt.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik geloof dat ik ook een andere vraag heb. Volgens mij is cruciaal in het debat van vanavond wat wij wanneer regelen. Mijn amendement is niet zozeer ingegeven door allerlei politieke ideeën, manoeuvres en noem maar op, maar puur door de vraag of wij niet het risico lopen dat er bepaalde leemtes gaan ontstaan. Hoe verhoudt de planning van de plannen die een nieuw kabinet kan gaan maken en waaraan straks een vergunningaanvraag getoetst kan worden, zich met de vergunningaanvraag die wij in 2011 van DELTA kunnen verwachten? In de nota naar aanleiding van het verslag lees ik dat die vergunningsduur wellicht op een later moment aan de orde kan worden gesteld. Dan zal het volgende kabinet daartoe een wetsvoorstel moeten indienen, zegt u. Is dat inderdaad een reële optie, gezien de planning die wij verwachten? Of kunnen wij een beperking van de vergunningsduur op een andere manier regelen en borgen? We hebben het vanavond over de mogelijkheden die een AMvB biedt en het nader invullen van randvoorwaarden. Is dat een weg om te gaan?

Minister **Cramer**: Mevrouw Wiegman vraagt of er leemtes zullen vallen. Nee, die zullen niet vallen, want met deze wet kan beslist worden op de aanvraag van DELTA. Ik herhaal dat altijd nog aanvullend via een AMvB een aantal extra randvoorwaarden kan worden toegevoegd, alvorens de vergunning te verlenen. Als het wetsvoorstel van kracht wordt en een verouderd type kerncentrale aan de orde is, maar dat is niet aan de orde, dan zou dat geweigerd kunnen worden, want dat staat ook in het wetsvoorstel. In mijn brief van september 2008 heb ik aangegeven dat een eventuele herziening van de Kernenergiewet wordt overgelaten aan een volgend kabinet. De Kernenergiewet houdt voldoende waarborgen om te beoordelen of de centrale veilig is, want dat is wel opgenomen. Als de veiligheid onvoldoende is, kan de vergunning sowieso geweigerd worden.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dat laatste punt is natuurlijk het belangrijkste. Daar is het mij ook ten diepste om te doen. Het gaat mij niet zozeer om de jaartallen of de tijdsbestekken, maar om die veiligheid. Kan een bepaalde beperking van de vergunningsduur te zijner tijd als een aanvullende randvoorwaarde opgenomen worden?

Minister **Cramer**: Het antwoord is: ja.

De heer **Van der Ham** (D66): Even een andere vraag. Zou u het aanvaardbaar vinden als het amendement van

Cramer

mevrouw Wiegman zou worden aangenomen in de Kamer? Ja of nee?

Minister **Cramer**: Het antwoord daarop is nee, want ik vind het onverstandig.

De heer **Van der Ham** (D66): U zegt dat het onaanvaardbaar is dat dit amendement wordt aangenomen.

Minister **Cramer**: Ik ontraad dit amendement en ik vind het onverstandig om nu een duur op te nemen in de wet.

Voorzitter. De heer Van der Staaij heeft gevraagd wat te doen met de evaluatie van de Kernenergiewet van 2007 en vooral met de fundamentele aanpassing in verband met de aanvraag van DELTA. Mijns inziens ben ik daar nu voldoende op ingegaan en zou ik ook hier weer in herhaling vervallen. Op 14 september 2007 heb ik de Kamer ter kennisneming het Eindrapport evaluatie Kernenergiewet aangeboden. Gelet op de no-regretmaatregelen en de uitwerking van de kernenergiescenario's die nog komen, ben ik van mening dat een volgend kabinet zal moeten beslissen of een totale herziening van de Kernenergiewet nodig is. Er is een aantal punten gerepareerd. Dat was nodig om de Kernenergiewet te moderniseren. Wat er verder nodig is, dat is aan een volgend kabinet.

De heer **Van der Staaij** (GPV): In hoeverre ontstaat dan niet het risico dat je onduidelijkheid krijgt aan de ene kant over het kader van regelgeving en aan de andere kant over de afhandeling van de concrete aanvragen?

Minister **Cramer**: Wij hebben tijdens de hele procedure natuurlijk zeer nauw contact met DELTA, zowel bij het opstellen van de startnotitie als op het moment dat wij weten wat wij wel en niet in deze gemoderniseerde Kernenergiewet regelen. Dat is allemaal bekend bij DELTA. Ook is bekend welke vraagtekens er nog zijn ten aanzien van mogelijke randvoorwaarden die later nog worden toegevoegd. Met die onzekerheid houdt het bedrijf rekening en handelt het naar eigen bevinding.

Dan was er nog een vraag van de heer Van der Ham. Hij wil graag een benchmark om ook de technologische ontwikkelingen met betrekking tot nucleaire veiligheid goed te kunnen beoordelen. Een benchmark is in het bedrijfsleven een heel bekend fenomeen. Als wij kijken naar de wijze waarop wij kennis van zaken hebben over de veiligheid en de staat van de kerncentrales, dan is dat vooral door te participeren in internationaal overleg, bijvoorbeeld via congressen van het Internationaal Atoomagentschap in Wenen. Daar worden ook de laatste ontwikkelingen rond kerncentrales besproken. Daar zijn wij dus zeer goed van op de hoogte. Op grond daarvan kunnen wij zelf natuurlijk ook inschatten wat de best available technology van vandaag is. Dat is ook nu opgenomen in de gemoderniseerde Kernenergiewet. Het gaat er ons om dat wij in die wet geen verouderd type centrale formuleren. Nee, juist de best available technology op dat moment.

De heer **Van der Ham** (D66): Het is fantastisch dat de minister zich in dat soort internationale gremia ophoudt, maar is het niet van belang om dat te objectiveren? Wij kunnen zeggen dat een kerncentrale tot de vijftien of vijf beste kerncentrales ter wereld moet behoren. Mocht dat juridisch worden aangevochten, dan moet wel op een of

andere manier objectiveerbaar zijn. Hoe wil de minister dat organiseren?

Minister **Cramer**: Ten eerste, het IAEA is natuurlijk een heel belangrijke organisatie. Ten tweede, wij hebben zelf ook nauw contact met de TU Delft die op het gebied van kernenergie goede deskundigheid heeft. Die heeft een paar jaar geleden nog een heel mooi overzicht gemaakt van de technologische verschillen en ontwikkelingen wereldwijd ten aanzien van kerncentrales. Dat wordt ook telkens weer bijgehouden. Wij hebben derhalve nauw contact met de TU Delft om ervoor te zorgen dat wij geheel op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik ben op de hoogte van het bestaan van dat soort lijstjes, maar mijn vraag is de volgende. Stel je voor dat een energiebedrijf het aanvecht en zegt: wij behoren wel tot die top-zoveel van de wereld. Is dan goed nagegaan of dat soort lijstjes van de TU Delft of een ander door mij zeer gewaardeerd instituut standhoudt voor een rechter?

Minister **Cramer**: Wij baseren ons op internationaal erkende organisaties en het Internationaal Atoomagentschap is een van de vooraanstaande partijen die ook zorgt voor regelmatige inspecties van de centrales die in de wereld staan. Ook in dat verband voel ik mij zeker genoeg om te stellen dat er wel degelijk voldoende kennis is van de "state of the art"-technologie.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij hebben er geen verschil van mening over dat u die kennis in huis kunt halen. Mijn punt is het volgende. Er zit natuurlijk een mate van normativiteit in. Het ene instituut zal het misschien zus beschrijven en het andere instituut zo. Dat zal dicht bij elkaar liggen, maar er zal wellicht verschil in zitten. Kan de minister laten nagaan hoe het in het vat kan worden gegoten dat wij dit soort lijstjes door erkende en hooggewaarde instellingen ook daadwerkelijk kunnen gebruiken als objectieve maatstaf die voor de rechter standhoudt? Misschien kan zij dat laten nagaan door de Raad van State of een ander juridisch orgaan.

Minister **Cramer**: In de wereld van kernenergie is veiligheid en alles wat te maken heeft met de stand der techniek natuurlijk cruciaal. Die gegevens zijn er sowieso. Voor mij is steeds de vraag: waarom moet een en ander standhouden bij de rechter als er zo'n goed systeem van bewaking is om ervoor te zorgen dat de centrales aan de hoogste veiligheidseisen voldoen? Dat is mijn hoofdpunt. Als u een reden hebt voor uw vraag, kan ik erop reageren, maar eerlijk gezegd is mij dat niet helemaal duidelijk.

De **voorzitter**: De laatste maal, mijnheer Van der Ham.

De heer **Van der Ham** (D66): Het is niet duidelijk. Het gaat er niet om dat ik het niet vertrouw. Wij willen in Nederland graag de beste technologie hebben als wij zo'n kerncentrale bouwen. Daarover zijn wij het met elkaar eens. Als wij het doen, moet de kerncentrale van het hoogste niveau zijn. Het kan echter zo zijn dat een organisatie of een bedrijf iets neerzet dat op het grensgebied zit. Het besluit van de regering om geen vergunning te verlenen, kan bijvoorbeeld bij de rechter

Cramer

aangevochten worden. Dan wil ik graag dat uw standpunt voor de rechter standhoudt. Het moet dan dus geobjectiveerd zijn. Ik ben er niet zeker van dat de maatstaven die u aanlegt ook voor de rechter standhouden. Ik vraag u om dat verder uit te zoeken.

Minister **Cramer**: Het punt van de rechter blijft voor mij een probleem. U moest eens weten aan welke standaarden er allemaal moet worden voldaan en hoe uitgebreid is voorgeschreven wanneer een kerncentrale voldoet aan een bepaald type en aan een bepaald veiligheidsniveau. Dat is allemaal compleet gereguleerd en wordt ook nog eens gecontroleerd. Wat denkt u dat een of andere rechter daarover te zeggen heeft? Het is volgens mij elke keer een fictief voorbeeld. Die voorbeelden doen zich niet voor, want het is een enorm goed georganiseerd en deskundig systeem van bewaking.

De heer **Jansen** (SP): Ik vind de vraag van de heer Van der Ham buitengewoon relevant. Ik vind het wat naïef om te veronderstellen dat een exploitant het niet altijd voor de rechter zal aanvechten als een kerncentrale op grond van die wetenschappelijke afweging dicht moet. Het gaat om miljarden aan investeringen die hierdoor op de tocht komen te staan. Dat gaat men natuurlijk aanvechten. De vraag of dit standhoudt, is dus relevant.

Minister **Cramer**: Elke keer denk ik: waar hebben wij het over? Het zijn immers allemaal fictieve voorbeelden. Er zijn duidelijke afspraken over Borssele, dus dat speelt niet. Nieuwe centrales moeten de best available technology hebben, dus het gaat helemaal niet om centrales die te verouderd zijn om te functioneren. Ik begrijp echt uw punt niet en ik heb deze vraag mijns inziens voldoende behandeld.

De heer **Jansen** (SP): Die centrale heeft misschien nu de best available technology, maar over 20, 30 of 40 jaar niet meer. Dan is de centrale sterk verouderd en ontstaat de discussie op grond van die commissie van u dat deze dicht moet. Er is dan inmiddels iets mooiers. U zegt dat dit geen enkel probleem is en dat dit direct kan worden afgedwongen, desnoods voor 40 jaar. Dat is uw stelling. Als over 20 of 30 jaar de nieuwe techniek van de vierde generatie, die er nu nog niet is, beschikbaar komt, moeten wij kunnen zeggen: dat oude ding moet dicht, want er is nu iets beters. Daarover krijg ik graag wat meer zekerheid.

Minister **Cramer**: Nogmaals, waar hebben wij het nu over? De benchmark ligt vast in het convenant inzake Borssele en wordt uitgevoerd door onafhankelijke deskundigen. Het is dus al helemaal geregeld. U hebt daarover eerder gesproken, dus dat is helemaal het punt niet. Er zijn maar een paar nieuwe reactortypen. U weet allen welke dat zijn, dus die ga ik niet opsommen. Zij voldoen aan de hoogste standaarden der techniek. Er valt nu niet veel te vergelijken. Wat de benchmarks betreft hebben wij de vergunningverlening te kiezen voor de veiligste reactor. Dat is wat ik de hele tijd probeer duidelijk te maken. Wij kunnen dit ook bij de rechter onderbouwen, want voor degenen die in dit vak zitten, is het gewoon gesneden koek.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Misschien mag ik het op een andere manier proberen. Dit is wat mij betreft niet

zozeer een debat over intenties waarmee de betreffende wetstekst is geschreven, maar een vast onderdeel van elk wetstechnisch debat: wat als de tegenpartij de nucleaire optie op tafel legt en probeert uit te vinden waar de rek zit in de vigerende wet- en regelgeving om toch zijn gelijk te halen? Ik deel het punt van de heren Jansen en Van der Ham. Dit is een open norm in de wet en open normen zijn snel voor discussie vatbaar. Het gaat mij niet zozeer om de intentie van de minister. Ik geloof onmiddellijk dat zij de hoogste veiligheid en de beste technologie nastreeft. Als er dan toch een kerncentrale moet komen, laat het dan zo'n centrale zijn. In dat geval zijn wij het er misschien over eens dat dit minimaal noodzakelijk is. Daar gaat het alleen niet over. Het gaat over de vraag of de wetstekst voldoende crashbestendig is op het moment dat er in de komende jaren ineens een aanvraag op het bureau van het bevoegd gezag belandt en er ineens een discussie komt. Daarmee is de vraag gerechtvaardigd. Het gaat niet over de intenties van dit kabinet, het is de vraag of de wetstekst voldoende crashbestendig is.

Minister **Cramer**: Alle deskundigen in de kernenergie-wereld weten wat wordt bedoeld met "best available technology". Wij hebben elke tien jaar een evaluatie van de veiligheid van de kerncentrales. Dat staat ook in de vergunning, bijvoorbeeld in die van Borsele. Als over 30 jaar blijkt dat, op grond van de deskundigheid van de mensen die dat beoordelen, de centrale onveilig is, dan kunnen wij die centrale sluiten. Er is gewoon helemaal geen punt van discussie en er is geen onduidelijkheid.

De heer **Vendrik** had nog een vraag over welke wettelijke eisen gelden voor de aanvraag van DELTA, de oude of de nieuwe. Dat heb ik in mijn antwoorden op vorige interventies al verteld. Ik ga ervan uit dat dit wetsvoorstel in 2011 van kracht is. Daaraan kunnen nog additionele randvoorwaarden worden toegevoegd, afhankelijk van de keuzes die het volgend kabinet daartoe maakt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik begreep al enige minuten geleden van de minister dat DELTA voornemens is in de loop van 2011 de vergunningaanvraag bij het bevoegd gezag in te dienen. Ergens in de loop van 2011, of de minister dat leuk vindt of niet, zal er ook een nieuw kabinet zijn. Meer tijd krijgt de minister niet van de kieswetten. Stel dat dit nieuwe kabinet in het najaar van 2011 een beperking voorstaat van die vergunningduur en af wil van de vergunningduur voor onbepaalde tijd die nu in de wet staat. Daarvoor is dan een wetswijziging nodig. Dat proces start in het najaar van 2011. Daar gaat vervolgens enige tijd overheen en zitten wij diep in 2012. Er gaat veel tijd overheen.

De **voorzitter**: Ik vind dat er bij deze interruptie ook veel tijd overheen gaat. Komt u tot een vraag.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Hoe zit het dan met die vergunningaanvraag? Het kabinet kan daar niet eindeloos over doen. Er geldt ook iets als behoorlijk bestuur. Kan het kabinet dat er dan zit de wet zodanig wijzigen dat die voorwaarde voor vergunning voor bepaalde tijd van toepassing wordt verklaard op een vergunning die al eerder is ingediend?

Minister **Cramer**: De vergunningtermijn kan in de AMvB

Cramer

op grond van artikel 71 van de Kernenergiewet worden opgenomen. Dat kan per AMvB en nog sneller via een ministeriële regeling. Wil een volgend kabinet toch in deze sfeer de randvoorwaarden aanscherpen, dan kan dat voordat de vergunning wordt verleend.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): In de wet staat nu dat de vergunning voor onbepaalde tijd geschiedt. Daarvan kan niet worden afgeweken. Dat heeft de minister zojuist betoogd en dat wil zij ook niet. De grondregel is dat de vergunning voor onbepaalde tijd wordt verstrekt. Dat kan je dan toch alleen maar wijzigen door de wet te wijzigen?

Minister **Cramer**: Ik zei eerder dat een aantal randvoorwaarden nog via een AMvB later geregeld kunnen worden. Dat betreft zaken die niet onder no regret vallen. De vergunningstermijn beschouwen wij als zijnde niet no regret. Die kan je dus nog op grond van artikel 71 van de Kernenergiewet middels een AMvB regelen. Als je het sneller wilt doen, kan het ook nog per ministeriële regeling. Het past dus allemaal in de tijd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het opnemen van een algemene bepaling en de mogelijkheid om nadere regels te stellen middels een AMvB of een ministeriële regeling, kennen wij allemaal. Nu staat er gewoon in de wet dat er vergunningen worden verstrekt voor onbepaalde tijd, punt. Dan kan dat wetsartikel niet bij nadere regelgeving ongedaan worden gemaakt. Zo werkt nadere regelgeving niet.

Minister **Cramer**: Even ter correctie: in de wet staat geen vergunningstermijn. Op dit moment is er gewoon niets geregeld. Er is dus geen sprake van onbepaalde tijd. Er is gewoon geen termijn geregeld. Die kan later worden geregeld.

De **voorzitter**: U hebt nog twee blokken, minister. Ik stel dus voor dat u doorgaat.

Minister **Cramer**: De laatste twee blokken zijn korter, volgens mij. Er waren wat vragen over de financiële zekerheid in verband met ontmanteling. Ik wil eerst iets in het algemeen zeggen over dit punt. Het wetsvoorstel verplicht de vergunninghouders van kernreactoren om financiële zekerheid te stellen voor de kosten van de ontmanteling. Immers – dat is een heel belangrijk principe – de vervuiler betaalt. Het is niet meer dan vanzelfsprekend dat geld wordt gereserveerd voor de kosten van ontmanteling. Het ontmantelen kost honderden miljoenen euro's en vindt plaats op een moment dat met de reactor geen geld meer kan worden verdiend. Het is dus tijdens het gebruik van de reactor van belang om geld te reserveren voor die ontmanteling. Dit moet gebeuren op een wijze die garandeert dat dit geld daadwerkelijk beschikbaar is ten tijde van de ontmanteling. Daarom moeten de ministers van VROM en van Financiën de in de voorgestelde regeling opgenomen wijze en de hoogte van de te stellen financiële zekerheid goedkeuren. Elke vijf jaar vindt er een herbeoordeling plaats, zodat wij zeker weten dat er voldoende geld wordt gereserveerd. Dat is wat er in het algemeen wordt geregeld.

De heer **Vendrik** heeft een amendement ingediend op stuk nr. 28. Hij stelt een aantal dingen waarvan ik de bedoeling op zich goed begrijp. Het systeem van

financiële zekerheid uit het wetsvoorstel borgt echter al dat opgebouwd vermogen uitsluitend mag worden aangewend voor het doel. Dat wil zeggen dat voor buitengebruikstelling en ontmanteling in de boeken van het bedrijf aparte reserveringen moeten worden opgenomen. Wat de heer **Vendrik** vraagt, wordt dus geregeld. Daarom is dit amendement overbodig en ontraad ik de aanvaarding ervan.

De heer **Vendrik** vroeg hoe zaken rond schade zijn geregeld in dit wetsvoorstel. Hij sprak vooral over calamiteiten enzovoorts. In dit wetsvoorstel is niets geregeld over dit soort calamiteiten, omdat dit is geregeld in een internationaal verdrag dat door Nederland is ondertekend. Op basis van dat verdrag moet een kerncentrale zich verzekeren tegen de schade. Borssele heeft zich tegen dit soort calamiteiten verzekerd. Op grond van het verdrag is het verzekerde bedrag aan een maximum gebonden. Dit maximum is recent verhoogd tot 700 mln.

De heer **Vendrik** heeft een amendement ingediend op stuk nr. 29. Dit amendement zorgt ervoor dat de criteria die de ministers van VROM en Financiën gebruiken om de financiële zekerheid goed of af te keuren in een AMvB staan. Het kabinet wil die criteria in een beleidsnotitie vastleggen. Naar mijn mening is dat bovendien een betere verantwoordelijkheidsverdeling dan het via een AMvB te regelen. Het is de verantwoordelijkheid van het kabinet om dit soort zaken met het bedrijf te regelen. Ook moet worden bedacht dat het bij dit soort zaken om maatwerk gaat. Dat is misschien nog wel een belangrijker argument dan de bevoegdheidsverdeling. Voor elke centrale geldt iets bijzonders. Als je dat in de criteria wilt vastleggen, loop je vast. Het Borsseleconvenant bevat een heel andere set criteria dan bijvoorbeeld het convenant dat voor Dodewaard is gesloten, of Petten en Delft die in publieke handen zijn. Dan spelen dus nog weer andere zaken. Doordat het door het kabinet per centrale in een beleidsnotitie wordt vastgelegd, kunnen wij het heel goed regelen. Ik ontraad daarom het aannemen van dit amendement.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het is mij, eerlijk gezegd, onbekend wat de rechtskracht is van een beleidsnotitie. Het gaat erom dat de wetgever – en het parlement is medewetgever – via de Kernenergiewet en nadere regels partijen verplicht om zodanig te handelen dat, in dit geval, de financiële zekerheidsstelling in alle gevallen is geborgd en dat het geld niet, à la België, eigenlijk gewoon zoek is op het moment dat het er moet zijn. Ik zal de minister onmiddellijk toegeven dat het een heel ingewikkelde oefening is om dat precies vast te stellen. Ik snap ook dat het per geval kan verschillen. Ik meen dat daarvoor behoorlijk wat nadere regels nodig zullen zijn, die in alle gevallen toepasbaar zijn. Ik zou denken dat die regels in een AMvB moeten worden opgenomen, zodat het voor alle partijen volstrekt helder is wat de wetgever bedoelt. Ik meen dat het verstandig is dat die AMvB wordt voorgehangen. Het generieke amendement van de heer **Jansen** verzekert dat voor alle AMvB's. Dat punt laat ik dus even zitten.

In deze kwestie gaat het letterlijk om honderden miljoenen, zo niet miljarden, ten laste van exploitanten die binnen de kortste keren de rechter weten te vinden. Wij weten allemaal hoe dat er in een commerciële markteconomie aan toe gaat. Ik acht het niet heel erg strak om op basis van deze globale wetstekst alle

Cramer

verdere financiële zekerheidsstellingen te regelen in beleidsnotities. Ik verzoek de minister om nader toe te lichten wat die beleidsnotities dan precies behelzen.

Minister **Cramer**: Ik kan volgen wat de heer Vendrik vraagt. "Beleidsnotitie" klinkt inderdaad zo losjes. Hij kan van mij aannemen dat als de minister van Financiën samen met mij een afspraak maakt met een bedrijf over de financiële zekerheidsstelling, die ook in een contract zal worden vastgelegd. Daarmee heeft het rechtskracht en kan het niet zomaar van tafel worden geveegd. Als wij zaken regelen per centrale, zal dat tussen ons een beleidsnotitie zijn waarin de criteria verder worden uitgewerkt. Dat zijn echter zaken die wij vervolgens contractueel vastleggen met het bedrijf. Daar kunt u van op aan.

Mevrouw Spies vraagt wat de wet nog meer regelt ten opzichte van het convenant Borssele over de financiële zekerheid van ontmanteling.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik heb nog een vraag over het vorige punt. Ik begrijp dat wij publiekrechtelijk regelen dat er een zekerstelling moet worden afgegeven voor ontmanteling, maar dat wij de daadwerkelijke effectuering daarvan langs privaatrechtelijke weg regelen. Dat hoor ik de minister zeggen. Er komt een ander contract tussen de exploitant van de kerncentrale en de overheid, het bevoegd gezag, over de verdere invulling daarvan. Daar word ik niet onmiddellijk heel blij van. Ik zou denken dat afdwinging van privaatrechtelijke contracten, bezien vanuit de positie van de overheid, een stuk ingewikkelder is dan het afdwingen van verplichtingen langs het publiekrechtelijke traject. Ik geef onmiddellijk toe dat ik geen jurist ben, maar ik zou denken dat hier wel een verbeteringslag nodig is. Kan de minister hierop reageren?

Minister **Cramer**: Het is een publiekrechtelijke transactie. Het is in die zin ook goed te borgen en de zekerstelling die de overheid behoeft, is mijns inziens voldoende, zelfs zeer goed, geregeld. Als u dit soort zaken in een wet wilt regelen, lijkt dat allemaal harder, maar ik zei al dat het maatwerk was. Je zult het moeten doen met contracten en overeenkomsten die vastliggen, zodat wij de zekerheid hebben dat het bedrijf zich houdt aan de verplichtingen die daarmee samenhangen.

Ik was al bezig de vraag van mevrouw Spies te beantwoorden. In de voorgestelde wet is als extra eis opgenomen dat de ministers van VROM en van Financiën de zaken moeten goedkeuren. Ik zei al dat het de hoogte van de te stellen financiële zekerheid betreft en de wijze waarop die wordt gesteld. Elke vijf jaar vindt een herbeoordeling plaats.

Mevrouw **Spies** (CDA): Hiermee zou de suggestie kunnen ontstaan dat u met het wetsvoorstel de privaatrechtelijke overeenkomst, namelijk het convenant, openbreekt. Dat lijkt mij juridisch ingewikkeld. Er ligt een convenant. Ik heb u gevraagd wat de wet extra regelt ten opzichte van het convenant. U geeft nu aan dat u iedere vijf jaar in de gelegenheid bent om de afspraken die in het convenant zijn gemaakt, tegen het licht te houden. Mijn stelling is echter dat het convenant dat is gesloten, een convenant tussen twee partijen is. Een van de partijen kan de afspraken wel willen veranderen, maar

daar heb je altijd de handtekening van twee partijen voor nodig.

Minister **Cramer**: Dat is waar. Wij hebben ten aanzien van de huidige kerncentrale Borssele de zaken goed vastgelegd in het convenant. Als wij spreken over nieuwe centrales, onder andere een tweede centrale in Borssele, spreken wij over een situatie waarin wij gebruik maken van deze nieuwe wet. U wilt zekerheid dat dit soort zaken ook in het huidige convenant wordt meegenomen. Ik wil daarop terugkomen, maar in principe gaan wij het convenant niet openbreken. Als u dat bedoelt, hebt u gelijk. Wel is het mogelijk om, als beiden het daarmee eens zijn, elke vijf jaar te toetsen of er voldoende geld is. Dat is voor beide partijen namelijk heel belangrijk. Ik heb van DELTA begrepen dat het geen probleem is om dit voortaan op te nemen. Wij gaan echter geen huidige convenanten openbreken.

Mevrouw Spies en mevrouw Neppérus hebben gevraagd of tijdens de looptijd van de vergunning nog wel financiële zekerheid kan worden gevraagd. Zij vragen of er dan nog wel een reservering is op te bouwen. In het milieubeleid geldt in het algemeen dat de vervuiler betaalt. Dat principe geldt ook hier. Het principe is in het verleden consequent aan alle vergunninghouders gecommuniceerd. De kerncentrale van Dodewaard is in 1997 buiten werking gesteld en genereert geen middelen meer. Ruim voor de sluiting van Dodewaard is door mijn ministerie aangegeven dat de volledige kosten van ontmanteling voor rekening van de vergunninghouder komen. Dit is ook nog eens duidelijk aangegeven in de voorschriften van vergunningen van 1 mei 2002. Hiermee loop ik vooruit op een vraag die de heer Van der Staaij heeft gesteld. Het kan dus niet zo zijn dat de vergunninghouder, die jarenlang profijt heeft gehad van de exploitatie, de belastingbetaler opscheept met de rekening voor het ontmantelen van de centrale. Daarbij moet ook worden gekeken naar de verantwoordelijkheid van de bij GKN betrokken elektriciteitsproducenten. Ik heb het hierbij over Dodewaard. Deze elektriciteitsproducenten zijn immers degenen die financieel het meeste profijt hebben gehad of zouden hebben gehad van de exploitatie van de centrale. Met alle centrales is in het verleden een afspraak gemaakt over het reserveren van gelden voor de financiële zekerheid van ontmanteling.

Mevrouw **Spies** (CDA): Over het principe zijn de minister en ik het absoluut eens. Het is wenselijk dat de centrales betalen voor de ontmanteling. Daarover mag geen enkel misverstand bestaan. Het gaat mij hierbij opnieuw om de vraag naar de juridische houdbaarheid. Kan de overheid verweten worden dat zij tijdens het spel de spelregels aanpast? In de correspondentie tussen de minister en GKN lees ik dat juristen van enige naam en faam en met een behoorlijke bankrekening hierbij betrokken raken. Zij moeten bezien hoe dit verhaal stand kan houden. Wij komen nu met een nieuw wetsvoorstel waarin wij aanvullende eisen stellen rond deze financiële zekerheidsstelling. Opnieuw ben ik beducht voor de houdbaarheid ten opzichte van bestaande centrales. Het openbreken van vergunningen en afspraken die zijn gemaakt, is altijd ingewikkeld.

Minister **Cramer**: De zorg van mevrouw Spies is heel begrijpelijk. Ik zal aan het antwoord dat ik zojuist heb

Cramer

gegeven nog wat toevoegen en daarmee ook op de vraag van de heer Van der Staaij reageren. Hij heeft ook vragen gesteld over Dodewaard en GKN. Ook mevrouw Neppéus maakte zich hierover zorgen.

GKN is van mening dat de voorgestelde regeling niet op GKN moet worden toegepast voor zover het de hoogte van de te stellen zekerheid betreft, omdat de reactor al buiten bedrijf is en geen middelen meer genereert. Ook in het geval van GKN vind ik het principe van belang dat de vervuiler betaalt. Ik ben van mening dat er ook moet worden gekeken naar de verantwoordelijkheid van de bij GKN betrokken elektriciteitsproducenten. Zij hebben immers profijt gehad van de centrale. Ik ben bereid om met de bijzondere omstandigheden van GKN bij goedkeuring van de financiële zekerheid rekening te houden, mits GKN, samen met de betrokken elektriciteitsproducenten – het laatste onderstreep ik dik – invulling geeft aan de verplichting tot het stellen van financiële zekerheid. De door GKN beoogde uitzondering van de wettelijke verplichting om zekerheid te stellen voor de ontmantelingskosten, is dan niet nodig. Ik heb afgelopen maandag nog een brief aan GKN gezonden met deze strekking. De Kamer heeft daarvan een afschrift gehad. In de brief staat dat ik overweeg om een nota van wijziging in te dienen omtrent deze zaak. De heer Van der Staaij vroeg of we inderdaad die nota van wijziging gaan indienen. Na overleg met minister Van der Hoeven heb ik besloten om inderdaad zo'n nota in te dienen. Ik heb de nota van wijziging hier bij me. Ik zal die direct aan de Kamer geven, zodat dit bij de Kamer bekend is.

Mevrouw **Spies** (CDA): Ik ben benieuwd naar de strekking van deze nota van wijziging. Die wordt rondgedeeld, dus wij kunnen de inhoud ervan wellicht nog in de tweede termijn bij het debat betrekken, want ik zie op dit moment dat het gelukkig niet een heel dikke nota is. Dat betekent dus dat de minister voldoende zeker stelt dat de regels, ook voor bestaande centrales en zelfs ook voor centrales die al buiten gebruik zijn, toch onder het nieuwe regime van de nieuwe Kernenergiewet kunnen komen te vallen.

Minister **Cramer**: Ik zal een beknopte toelichting geven. De vierde nota van wijziging regelt dat de huidige en toekomstige bestuurders van GKN niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden als er onvoldoende geld is voor de ontmanteling, als de oorzaak daarvan slecht financieel management van vorige bestuurders is. Dat was namelijk het hoofdpunt. Er zitten nu verantwoorde bestuurders die zeggen: "Waar halen wij het geld vandaan? Ik heb dit allemaal niet veroorzaakt, hoe kan ik dan aansprakelijk worden gesteld en strafrechtelijk worden vervolgd?" Tevens maakt de nota van wijziging het mogelijk om een ontmantelingsvergunning in te trekken wanneer de ontmanteling hiermee in problemen komt. Hiermee wordt een leemte in de huidige Kernenergiewet opgevuld. Dit is de essentie van hetgeen in de zojuist gegeven nota van wijziging vermeld staat. Dit laat onverlet dat elektriciteitsproducenten uit het verleden wel degelijk hun financiële zekerheid moeten borgen en moeten zorgen voor ontmanteling.

De **voorzitter**: Mevrouw Neppéus, u hebt het woord. Dank u voor uw geduld.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ja, dat wordt vandaag op de proef gesteld!

Ik kom terug op de ontmanteling. Net als denk ik iedereen in de Kamer kan ik het principe volgen dat degene die de vervuiling heeft veroorzaakt daarvoor financieel garant staat. De minister heeft het over een nota van wijziging waarin, als ik het goed begrijp, het gaat over de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders. Het punt blijft natuurlijk dat er regels waren die je met deze wet gaat aanscherpen. In hoeverre kun je in alle redelijkheid volhouden dat men dat aangescherpte regime moet gaan voeren? Nog los van alle juridische aspecten, want advocaten zullen hiermee zeker geld kunnen verdienen. Ik kan me ook voorstellen dat de minister elektriciteitsmaatschappijen en elektriciteitsproducenten erbij wil betrekken als die een link hebben. Het punt blijft echter dat het gaat om bestaande ondernemingen. Een aantal is inmiddels gesloten, zoals Dodewaard. Hoe wil je het dan gaan hardmaken? Hoe ga je het doen met bedrijven die nu wel bestaan, zoals Borssele, maar waarvan is gezegd dat ze over een aantal jaren dicht moeten? Hoe wil de minister dit juridisch gaan doen, los van de hoofdelijke aansprakelijkheid? Zij verzet toch de doelpalen.

Minister **Cramer**: Ik verzet geen doelpalen; ik formuleer de doelpalen slechts in de wet. Voorheen werd er met elke producent een afspraak gemaakt. Dat was een contract dat niet was vastgelegd in de wet. Nu hebben we de zaken in de wet gezet die we eerder per bedrijf regelden. Dat is het enige verschil. Mevrouw Neppéus zegt dat er nu een verschil in situatie is. In wezen is dat verschil er dus voor producenten niet. Het is alleen juridisch beter geborgd. We hebben de zaken nu generiek geregeld.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Dan hebben de producenten het kennelijk anders uitgelegd dan de minister nu betoogt. Dat zal dan een punt van onduidelijkheid blijven. Ik ben natuurlijk altijd geneigd een minister te geloven, maar dit is toch onduidelijk. Je hebt dus privaatrechtelijke contracten afgesloten, althans contracten van de overheid met zo'n maatschappij. Zijn die regels over wat men precies moet terugbetalen, nog even los van de hoofdelijke aansprakelijkheid in de nota van wijziging, nu precies hetzelfde of zijn ze dat niet?

Minister **Cramer**: Ja, die zijn hetzelfde. Het enige waar GKN tegen te hoop loopt, is het feit dat als we niets regelen, de huidige bestuurders strafrechtelijk vervolgd gaan worden voor zaken waarvan zij zich afvragen hoe zij er verantwoordelijk voor kunnen worden gehouden.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Het is belangrijk dat de minister een nota van wijziging heeft ingediend en dat er helderheid is gekomen over het punt van de strafrechtelijke aansprakelijkheid. Ik denk dat het ook heel belangrijk is dat de minister nu vaststelt dat in de inhoud van de verplichtingen niets verandert voor GKN, maar dat deze slechts een publiekrechtelijke grondslag krijgt in plaats de privaatrechtelijke afspraak die er was. Zo heb ik de minister toch goed begrepen? Dat vind ik namelijk een belangrijke vaststelling. Maar dan rijst de volgende vraag, die ook in de brief aan uw ministerie naar voren is gebracht, zo begreep ik uit wat wij kregen. Wat is nu nog de betekenis van de verplichting tot financiële zekerheid-

Cramer

stelling als de strafbaarstelling voor het niet naleven van die verplichting wordt verwijderd?

Minister **Cramer**: Dan zijn de voormalige producenten nog steeds verantwoordelijk. Op uw eerste vraag kan ik antwoorden: ja, u hebt goed samengevat dat er een verandering is van privaatrechtelijk naar publiekrechtelijk.

De huidige situatie is dat de exploitant een en ander zelf regelt en geen goedkeuring van de overheid behoeft. In het wetsvoorstel behoeft een en ander goedkeuring van de overheid.

Hiermee heb ik mijn vragen in eerste termijn beantwoord.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de minister van Economische Zaken.

□

Minister **Van der Hoeven**: Mevrouw de voorzitter. Er resten mij nog een viertal punten. Ik zal een aantal opmerkingen maken over de rol van kernenergie in de brandstofmix in aansluiting op wat minister Cramer reeds heeft gezegd. Ik zal ingaan op de vragen over de rolverdeling. Daarna behandel ik het eigendoms-vraagstuk. Daar betrek ik de brief bij die ik de Kamer heb gestuurd over de uitvoering van de motie-Van Gent. Tot slot ga ik in op de amendementen op stuk nrs. 24, 25 en 27.

Ik begin bij de rol van kernenergie in de brandstofmix. Er is geen discussie over het feit dat kernenergie op dit moment een rol speelt in de Nederlandse energievoorziening. In zo'n 9% à 10% van het elektriciteitsverbruik wordt voorzien door kernenergie. Daarvan is 4% binnenlands en de rest import. Het is nog te vroeg om de vraag te beantwoorden welke rol kernenergie in de toekomst gaat spelen in ons land. Het is al gezegd: op dit moment sluiten wij geen enkele energieoptie uit. Wij sluiten dus ook kernenergie niet uit. Voordat duurzame energie, waar wij naar toe willen, de substantiële rol gaat spelen die wij graag willen, moet het merendeel komen uit aardgas, kolen en kernenergie, hoe wij het ook wenden of keren.

De belangrijke vraag voor de komende jaren is: welke rol speelt de binnenlandse productie – dat is het punt – van kernenergie in de toekomst? Wij hebben in het coalitieakkoord afgesproken dat tijdens deze kabinetsperiode geen nieuwe kerncentrales worden gebouwd. Wij nemen ook geen besluiten die vooruitlopen op de toekomstdiscussie. Dat betekent dat wij de status-quo zo goed mogelijk handhaven. Verder nemen wij wel een reeks no-regretmaatregelen. Daarom zijn maatregelen die vooruitlopen op de toekomstige rol van kernenergie, uit het oorspronkelijke wetsvoorstel gehaald. De wijzigingen die er zijn, moet je karakteriseren als noodzakelijk onderhoud. Dat heeft minister Cramer al gezegd. Een volgend kabinet moet een verantwoord besluit kunnen nemen over de rol van kernenergie. Daarom gaan wij doen wat wij in het Energierapport hebben aangekondigd, namelijk de consequenties van drie scenario's voor de brandstofmix uitwerken. Wij bezien eveneens welke randvoorwaarden daarbij van toepassing zijn.

Er zijn drie scenario's. Scenario 1: geen nieuwe kerncentrales of alleen inherent veilige. Scenario 2: Borssele vervangen in 2033. Scenario 3: een nieuwe kerncentrale na 2020 naast vervanging van Borssele. Er

is afgesproken dat de uitwerking daarvan in 2010 naar de Kamer komt, dat wij aanvullend onderzoek doen naar het draagvlak voor kernenergie en voor de scenario's in het bijzonder, en dat wij onderzoek doen naar internationale ontwikkelingen rondom kernenergie. De uitkomsten daarvan krijgt de Kamer in de loop van het komende jaar.

Mevrouw Wiegman vroeg hoe het zit met de plannen van DELTA en of wij onze kernenergietaak wel op tijd rond hebben. Ik denk van wel. Overigens is niet onbelangrijk dat de mogelijkheid om een vergunning te weigeren voor een verouderd type kerncentrale behouden blijft in het wetsvoorstel. Niet voor niets praten wij over "best available technology". Wij hebben een startnotitie ontvangen van DELTA op 29 juni 2009. Dat is de eerste stap in de richting van een milieueffect-rapportage. Wij hebben ook al gemeld dat de mogelijke situatie dat een startnotitie wordt ingediend, geen gevolgen heeft voor het voorliggende wetsvoorstel.

Ik heb reeds gezegd dat de kernenergiescenario's aan de Kamer worden gestuurd. Deze bevatten wezenlijk ook een overzicht van transparante en consistente randvoorwaarden. In de betreffende brief zal ook een actieplan staan met de wijze waarop de randvoorwaarden worden uitgewerkt in de vorm van beleid, wetgeving, regelgeving en wat dies meer zij. Nogmaals, de bedoeling is dat een volgend kabinet daarover op een verantwoorde manier een besluit kan nemen, maar ook over de brandstofmix, die eigenlijk ten grondslag ligt aan hetgeen je zult doen met kernenergie. Men verwacht de vergunningaanvraag pas op zijn vroegst medio 2011 in te dienen.

Met het nu voorliggende wetsvoorstel wordt een aantal huidige knelpunten opgelost, worden leemten opgelost en wordt onderhoud aan de wet gepleegd. Ik zeg tegen mevrouw Wiegman dat wij met de huidige wijzigingen geen onverantwoorde leemten achterlaten. Het is inderdaad aan een volgend kabinet of dat kabinet het verantwoord dan wel noodzakelijk acht om meer te doen op dat punt.

De heer Van der Ham heeft gevraagd hoe het zit met de beoordeling van de hoogte van de investeringskosten ten gevolge van het beperkt aantal bouwers van kerncentrales. Dit punt kwam ook naar voren in zijn interruptiedebat met de heer De Mos. Wij nemen natuurlijk geen besluit over het bouwen. Wij doen dat niet, dat doen investeerders. Wij stellen doelen, wij stellen randvoorwaarden, wij stimuleren, wij regisseren, maar de markt investeert. Dit betekent dat bedrijven zelf bepalen wie wanneer waarin investeert. Dat moet binnen de overheidsvoorwaarden gebeuren. Ik ben het met de heer Van der Ham eens dat er een beperkt aantal bouwers van kerncentrales is. Dit betekent ook dat er een wachttijd is voor de bouw van nieuwe centrales. Ik kan dat alleen maar bevestigen; de heer van der Ham heeft daarin gelijk. Dit zal ongetwijfeld leiden tot hogere prijzen. Ik heb begrepen van DELTA dat dit een overweging was bij de indiening van de startnotitie voor een nieuwe kerncentrale. Maar nogmaals, uiteindelijk bepaalt men het zelf, ook als men het niet doet. Zo is dat nu eenmaal.

In het kader van het scenarioproject laat ik, zoals ook is toegezegd, nader onderzoek doen naar de kosten en baten van kernenergie in vergelijking met andere energieopties. Ik heb aan het NEA, het Nuclear Energy Agency, en aan het IEA, het International Energy Agency,

Van der Hoeven

gevraagd om een actualisatie te maken van eerder gemaakte kostprijsscenario's voor de energieopties, waarbij rekening wordt gehouden met de actuele marktontwikkeling en de technologische inzichten. Ook dat onderzoek is in de loop van 2010 gereed. Als het enigszins met elkaar samenloopt in de tijd, denk ik dat wij een totaaloverzicht ervan aan de Kamer kunnen doen toekomen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mag ik ervan uitgaan dat in het onderzoek dat de minister onder meer bij het NEA heeft uitgezet, ook aandacht wordt besteed aan het mogelijke gegeven dat uranium, grondstof voor kernenergie, binnen een zekere termijn op is?

Minister **Van der Hoeven**: Ik vind dat een terechte vraag. Mocht dit punt er nog niet in zitten, dan zal ik ervoor zorgen dat het erin komt. De heer Vendrik heeft er gelijk in dat dit punt met kostprijs te maken heeft.

Voorzitter. De heer Vendrik heeft ook gevraagd of kernenergie eigenlijk wel wenselijk is vanwege de verdringing van duurzame energie. Wij willen dat er uiteindelijk een duurzame, groene energievoorziening is. Ik ben het eens met wat hij zegt over de duurzame, decentrale energievoorziening. Daarom hebben wij de SDE-regeling, daarom hebben wij de uitrol van die slimme netten en daarom hebben wij ook het wetsvoorstel Voorrang voor duurzaam ingediend. Ik heb toegezegd dat in het vervolg op het Energierapport de nadere visie op de brandstofmix komt. Ik verwacht dat deze er is in de eerste helft van 2010.

Het tweede onderwerp waarover ik iets moet zeggen, is de rolverdeling. Dit is eigenlijk in het geheel zoals het er nu ligt de taak van de minister voor energie. Ik ben de minister voor energie. Dit houdt concreet in dat het vraagstuk van de brandstofmix op mijn bord ligt. Ik heb gezegd dat ik de Kamer hierover in 2010 nader informeer.

Tegen mevrouw Spies zeg ik dat ik ook verantwoordelijk ben voor de rijkscoördinatieregeling voor grote energieprojecten. Daarbij horen tevens de kernenergiecentrales. Uiteraard werken de minister van VROM en ik daarbij samen.

Mevrouw Spies en haar collega's vroegen hoe de afstemming is geregeld. Ik wijs er dan op dat de verschillende wetten en wetsvoorstellen niet op elkaar behoeven te worden afgestemd. De bepalingen van de Elektriciteitswet inzake de rijkscoördinatie gelden voor energieprojecten van nationaal belang, dus ook voor de bouw van nieuwe kerncentrales, en daar gaat het om. Wij hebben het dan over de productie van 500 MW of meer. Bij zo'n project doet de minister van Economische Zaken de coördinatie. Dat betekent dat ik ervoor moet zorgen dat de verschillende procedures op elkaar worden afgestemd, maar de minister van VROM blijft als enige bevoegd om inhoudelijk te beslissen over een vergunningaanvraag op grond van de Kernenergiewet. Het is echter ondenkbaar dat een minister van VROM, ongeacht wie dat is, een vergunning voor de bouw van een kerncentrale zal verlenen of zal weigeren zonder overleg met de leden van het kabinet. Ik meen dat er wat dat betreft geen probleem is en dat wij dit netjes hebben geregeld.

Mevrouw **Spies** (CDA): Tot voor kort gold de vrij bijzondere situatie dat een milieuvergunning moest

worden verleend, ook als het ging om iets wat ruimtelijk niet inpasbaar was. Op onderdelen geldt dat nog steeds. Bij een aanvraag voor de bouw van de meest kleine inrichting gold een volledige ontkoppeling tussen het verlenen van de milieuvergunning en de ruimtelijke inpassing, waarbij bijvoorbeeld een bouwvergunning aan de orde was. Je kon dus het ene hebben, terwijl je het andere zeker niet kreeg. Wat zowel ik als de minister wil voorkomen – wij moeten dit goed regelen – is dat het een wel kan en het ander niet, dus dat een vergunning op grond van de Kernenergiewet wordt verleend, maar het op grond van de rijkscoördinatieregeling onmogelijk is om op de plek waarom het gaat te bouwen. Het een moet dus zo veel mogelijk synchroon lopen met het ander. Besluiten die strijdig met elkaar zijn, zouden niet mogelijk moeten zijn.

Minister **Van der Hoeven**: Ik begrijp wat u bedoelt en ik wil aangeven wat juist de kracht van de rijkscoördinatieregeling is. Die bestaat uit twee modules: de planologische module en de uitvoeringsmodule. Met de planologische module worden de ministers van Economische Zaken en van VROM gezamenlijk verantwoordelijk voor het nemen van een ruimtelijk besluit middels het rijksinpassingsplan. Het Rijk moet de betrokken overheden hierbij raadplegen. Het rijksinpassingsplan komt in de plaats van het bestemmingsplan en de ruimtelijke besluitvorming komt daarmee op rijksniveau te liggen. Hiermee voorkomen wij het probleem.

Daarnaast kan de minister van Economische Zaken met de uitvoeringsmodule het verlenen van de voor het project benodigde vergunningen en ontheffingen coördineren. De betrokken overheden blijven in eerste instantie verantwoordelijk voor het nemen van besluiten. De minister van VROM is na aanneming van het wetsvoorstel verantwoordelijk voor het verlenen van de vergunning op grond van de Kernenergiewet. Zij blijft daar ook verantwoordelijk voor.

Mevrouw **Spies** (CDA): Hoe zit het dan met de volgtijdelijkheid? Ik denk aan de mogelijke aanvraag voor de bouw van een tweede kerncentrale door DELTA. Komt men dan tegelijkertijd bij zowel de minister van VROM en als bij de minister van EZ? Bij de minister van VROM moet men een vergunning aanvragen op basis van de Kernenergiewet en bij de minister van Economische Zaken moet men zich melden voor het rijksinpassingsplan. Hoe moet ik mij dit voorstellen?

Minister **Van der Hoeven**: Juist omdat wij die situatie niet willen, hebben wij uitgesloten dat dit zich voordoet met de regelingen die er nu zijn. Anders zou er totaal geen verbetering zijn en zouden wij elkaar achterna blijven lopen. Op de aangegeven manier, met de combinatie van de planologische en de uitvoeringsmodule van de rijkscoördinatieregeling is dit goed geregeld.

Hiermee ben ik ingegaan op de rolverdeling. Ik kom vervolgens te spreken over het eigendomsvraagstuk. De heer Jansen, mevrouw Wiegman en de heer Vendrik hebben hierover opmerkingen gemaakt. Hierbij ging het eigenlijk om de publieke belangen en om de vraag of het eigendom daarbij een rol speelt. De hoofdvraag ten aanzien van kerncentrales is hoe publieke belangen, bijvoorbeeld de veiligheid, worden gewaarborgd en of het noodzakelijk is dat de centrale publiek eigendom is.

Van der Hoeven

Dat is het punt waar het om gaat. De publieke belangen zijn in Nederland goed gewaarborgd met wet- en regelgeving, zoals met de Kernenergiewet, met het toezicht van de kernfysische dienst en met het convenant Borssele van 2006.

Mevrouw Wiegman vroeg welke mogelijkheden er zijn om het eigendom in overheidshanden te laten. Laten wij hierover helder zijn: er zijn geen middelen om een kerncentrale in publieke handen te hebben dan wel te krijgen. Daarvoor hebben wij geen regeling getroffen. Daarover ben ik ook altijd duidelijk geweest. Om die reden heb ik de motie-Van Gent ontraden. Ik kan me dat debat nog heel goed herinneren. In de motie zelf staat: verzoekt de regering, om alles in het werk te stellen wat in haar macht ligt om ervoor te zorgen dat zowel het juridisch als economisch eigendom van de kerncentrale Borssele in overheidshanden zal blijven. Dan moet ik heel eerlijk zeggen en dat heb ik toen ook gezegd: ik heb formeel geen poot om op te staan en ik had ook geen poot om op te staan. Dat heb ik toen ook aangegeven in uw Kamer. Eigenlijk heeft de Kamer mij met een onmogelijke opdracht weggestuurd. Zo simpel is het.

Ik dacht bij mezelf: ik laat me niet kisten. We zijn dus gaan kijken op welke manier we er toch iets aan kunnen doen. Het uiteindelijke resultaat is inderdaad het convenant dat er nu ligt. Dan kunnen we zeggen: wat stelt dat nu eigenlijk voor? Laat ik drie dingen noemen die het voorstelt. In de eerste plaats worden de publieke belangen blijvend betrokken in de besluitvorming over de kerncentrale. Dat staat overigens in de brief, dus ik houd het kort als de Kamer mij dat niet kwalijk neemt. Ten tweede vindt er verregaande informatie-uitwisseling en overleg met mij plaats over de kerncentrale. Dat betekent dat er jaarlijks een activiteitenverslag, een activiteitenplan en ook de investerings- en financieringsplannen met mij worden besproken. Als dat aan de orde is, wordt die informatie ook betrokken bij toezicht en handhaving. Ten derde krijg ik het recht om me te verzetten tegen wijzigingen in de zeggenschap over de centrales. Een potentiële koper moet betrouwbaar zijn, mag niet uit zijn op winstbejag op korte termijn en mag geen enkel risico voor de nationale veiligheid opleveren. Dat kan ik bij de rechter afdwingen. Als er een overtreding plaatsvindt, moet er een boete oplopend tot 35 mln. worden betaald.

De vraag is wanneer dat convenant in werking treedt. Het convenant treedt in werking op het moment dat de kerncentrale gedeeltelijk in private handen komt. Dat is op dit moment niet aan de orde. Het is afhankelijk van de uitkomst van de rechtszaak tussen DELTA en Essent. Daar kan ik ook niet in treden en dat weet de Kamer trouwens ook. De kerncentrale blijft in publieke handen als in de bodemprocedure het vonnis van de kortgedingrechter wordt bevestigd. Als er een andere uitspraak komt en aandelen verkocht worden, treedt het convenant in werking. Dat betekent dus dat ik van mening ben dat ik de motie wel degelijk heb uitgevoerd, voor zover dat in mijn macht ligt. Ik heb met de handtekeningen die eronder staan eigenlijk ook ervoor gezorgd dat er toch iets meer te zeggen valt dan er in eerste instantie te zeggen viel.

De **voorzitter**: De heer Jansen heeft een vraag.

De heer **Jansen** (SP): Mooi dat de minister zich niet heeft laten kisten. Ik verwacht ook niet anders van haar.

Haar stelling is: met de bestaande wet in de hand kon ik ook niet veel meer dan het convenant afsluiten. Oké, mijn complimenten daarvoor.

Ik heb me ook niet laten kisten. Ik heb gezegd: als we dan toch de wet gaan aanpassen, laten we dan gelijk zorgen dat we wel een titel hebben om dat af te dwingen. Daar slaat mijn amendement op en dan is natuurlijk de principiële vraag aan de minister: onderschrijft zij de intenties van het amendement? Met andere woorden: vindt zij ook dat het de voorkeur verdient om een kerncentrale in publieke handen te houden?

Minister **Van der Hoeven**: Dat vindt zij niet.

De **voorzitter**: Maar u gaat zo ook nog op de amendementen in.

Minister **Van der Hoeven**: Ja.

Mevrouw de voorzitter. Tegen mevrouw Wiegman en ook een beetje naar aanleiding van het amendement van de heer Jansen zeg ik: het gaat erom dat de publieke belangen goed geborgd zijn op alle mogelijke manieren, in wiens handen iets ook is. Of het nu in handen van een overheid of overheden is of in handen van private partijen, het gaat erom dat die publieke belangen goed geborgd zijn. Dan is het eigendom daar toch geen doel bij? We regelen die publieke belangen via wet- en regelgeving. Daar gaat het om. Want wie ook eigenaar is, hij dient zich te houden aan de wet- en regelgeving die wij hier met elkaar vaststellen. Daarom is die wet- en regelgeving ook veel belangrijker dan wie er formeel de eigenaar is.

De heer **Jansen** (SP): Mag ik de minister herinneren aan het buitengewoon interessante rapport Het borgen van publiek belang van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid? Daarin staat een opsomming van instrumenten die we hebben om het publieke belang te borgen. Daarbij is wetgeving een heel belangrijke optie – daar zijn we nu mee bezig – maar bezit is ook een heel belangrijke optie. De WRR-vereiste stelt: je moet per geval een mix hebben van de verschillende instrumenten. Kortom, publiek bezit kan wel degelijk meerwaarde hebben. Waarom zou publiek bezit in dit geval geen meerwaarde hebben?

Minister **Van der Hoeven**: Waarom zou het wel meerwaarde hebben?

De heer **Jansen** (SP): Omdat dat misschien heel wat ingewikkelde regelgeving overbodig maakt. Het is buitengewoon moeilijk om alles dicht te regelen tot drie cijfers achter de komma in wetgeving, AMvB's et cetera. Dan kun je in dat geval via publiek eigendom de details nog regelen. Dat is een groot voordeel. Je hebt minder complexe wetgeving nodig, omdat je zeker weet dat je via je eigen democratische organen alsnog kunt bijsturen.

Minister **Van der Hoeven**: Dat zou toch te gek voor woorden zijn. Je kunt voor iets wat in publiek bezit is toch geen andere regels laten gelden dan voor iets wat niet in publiek bezit is? De wet- en regelgeving die je met elkaar maakt, behoort helder en transparant te zijn. Zij moet democratisch tot stand zijn gekomen, democratisch controleerbaar zijn en voor iedereen gelden. Het maakt

Van der Hoeven

daarbij niet uit wie de eigenaar is van wat dan ook. Voor iets wat in publiek eigendom is kun je toch geen andere maatstaven aanleggen dan voor iets wat in private handen is? Dat kan niet.

De heer **Jansen** (SP): De minister loopt hier nog veel langer rond dan ik. Zij kan zich ongetwijfeld nog herinneren hoe dik, of beter gezegd hoe dun, de Telecommunicatiewet, de Elektriciteitswet en de Gaswet vroeger waren, toen de desbetreffende bedrijven nog in publieke handen waren. Nu zijn die wetten erg dik. Dat is toch het bewijs dat de regelgeving door privatisering veel complexer wordt? Uit alle juridische geschillen blijkt dat dit nog steeds een bron is voor geschillen.

Minister **Van der Hoeven**: Mijnheer Jansen kan zich toch ook herinneren dat het aantal klachten over de dienstverlening ongelooflijk groot was in de tijd dat dit allemaal in publieke handen was? De consument had geen enkel alternatief en kon dus nergens anders naartoe gaan. Ik vind toch dat zijn opmerkingen niet helemaal hout snijden.

De **voorzitter**: Mijnheer Jansen, u kunt er ook in uw tweede termijn nog even op terugkomen. Anders blijft het heen en weer pingpongen.

De heer **Jansen** (SP): Even een kort antwoord. De juridische EHBO's in alle Nederlandse steden hebben tientallen extra mensen moeten aannemen sinds deze sectoren geliberaliseerd zijn. Dat is niet voor niks.

Minister **Van der Hoeven**: Als ik mij niet vergis, ging het eigenlijk over het amendement op stuk nr. 24. Dat was het amendement op stuk nr. 22. Dat klopt toch?

De **voorzitter**: Ja.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Je kunt de redenering ook omdraaien. Als je een privaatbelang in bijvoorbeeld een kerncentrale toestaat, bind je tot op zekere hoogte de kat op het spek. De minister heeft gelijk, daar hebben wij dan wet- en regelgeving voor, maar de geschiedenis van diverse liberaliseringsprocessen laat zien dat de overheid er voortdurend achteraan holt. Het is de vraag of je dat risico wilt nemen met een kerncentrale. Marktwerking betekent namelijk altijd een bepaalde mate van onzekerheid en ongewisheid over de commerciële avonturen die dan mogelijk worden en de overheid loopt er altijd achteraan. Daardoor blijft de vraag of een kerncentrale publiek eigendom moet zijn, nog steeds relevant.

Ik kom even terug op Borssele. Uit eerdere debatten met deze minister heb ik begrepen dat ook zij niet heel erg geporteerd was van de mogelijkheid dat via de verkoop van Essent een deel van Borssele in private handen terecht zou komen. Daar was zij bepaald niet enthousiast over. Dan zou ik in dit debat toch een andere houding verwachten. Dat de minister zich niet heeft laten kisten is fijn, maar dan zou zij hier eigenlijk moeten uitstralen dat zij het buitengewoon vervelend vindt dat haar de middelen ontbreken om te borgen dat Borssele 100% in publieke handen blijft.

Minister **Van der Hoeven**: In het debat dat wij daarover hebben gevoerd, speelde een aantal andere zaken een rol. Dat weet de heer Vendrik waarschijnlijk ook nog wel.

Ik noem de kwestie rondom DELTA, Essent en de statuten. Daar draaide het om. De Kamer heeft mij uitdrukkelijk opgedragen ervoor te zorgen dat de publieke belangen geborgd bleven. Dat moest op een zodanig manier gebeuren dat ik er inderdaad iets over te zeggen had. Ik heb toen aangegeven dat ik dat onderschreef. En dat onderschrijf ik nog, want anders had ik niet zoveel moeite gedaan om dat convenant te regelen. Alhoewel dat niet als zodanig in de motie stond, werd eigenlijk ook gezegd, met name door mevrouw Van Gent, dat de juridische en economische eigendom van de kerncentrale Borssele in overheidshanden moest blijven. Mij is gevraagd om alles in het werk te stellen wat in mijn macht ligt. Dat heb ik gedaan. De heer Vendrik zegt terecht dat wij daarmee geen problemen hebben als wij een en ander wijzigen conform het amendement van de heer Jansen van de SP. Dan blijft de kerncentrale altijd in publieke handen. De vraag blijft dan natuurlijk wat daarvan de meerwaarde is. De publieke waarde en de publieke doelstellingen kun je op een andere manier regelen, via wet- en regelgeving, vergunningvoorschriften, toezicht door de Kernfysische Dienst en wat dies meer zij. Overigens, in wiens handen de centrale ook is, al die zaken moeten altijd geregeld worden, of zij nu in handen is van de lagere overheden, de medeoverheden of de rijksoverheid. Dat maakt verder niets uit. Je zult aan dezelfde regelingen moeten voldoen. We hebben die afspraken gemaakt over de huidige kerncentrale Borssele. Die heb ik neergelegd in dat convenant.

Ik wil ook graag kwijt dat een beperking van het aandeelhouderschap van kerncentrales tot alleen publieke partijen heel simpel betekent dat je een aantal exploitatiemogelijkheden van die kerncentrales gewoon gaat uitsluiten. Dan loop je in feite vooruit op datgene wat wij niet willen doen, namelijk dat je iets uitsluit terwijl je juist hebt afgesproken met elkaar dat je de mogelijkheden openhoudt zodat een volgend kabinet daarover een verantwoord besluit kan nemen. Wat doe je namelijk? Je sluit energiebedrijven in private handen uit van exploitatie. Dat sluit ook aan bij het amendement van de heer Jansen. Je sluit uit dat partnerschap tussen een publiekgehouden energiebedrijf en een privaatgehouden energiebedrijf mogelijk is. En je sluit een partnerschap tussen een energiebedrijf en een samenwerkingsverband van grootverbruikers uit. Om al die redenen is dat amendement van de heer Jansen niet in lijn met het no-regretbeleid en ontraad ik het.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik probeer het even langs een andere route. Uit de toelichting van beide ministers heb ik begrepen dat de borging van het publieke belang veiligheid buiten elke discussie staat. Dat vinden we allemaal en dat is no-regretbeleid. Wat we ook doen, de veiligheid moet te allen tijde geborgd worden. Uit de geschiedenis van de kernenergie zijn diverse voorbeelden bekend dat bij private kerncentrales, ondanks alle regulering die daarop van toepassing is uit het oogpunt van veiligheid, de grenzen van de regels worden opgezocht, om de doodeenvoudige reden dat daar een commercieel motief dominant is. Dat vraag je namelijk ook van marktpartijen. Zij zitten daar ook voor, dus dat kun je hen moeilijk kwalijk nemen. Als we veiligheid zo belangrijk vinden en constateren dat wij met marktwerking eigenlijk een beetje de kat op het spek binden, dan zou de logica heel goed kunnen zijn dat wij

Van der Hoeven

juist in het domein van de energievoorziening geen privaatskapitaal toestaan, omdat het risico te groot is dat de daadwerkelijke toepassing van die regels, ook al zijn ze op orde, in de praktijk spaak loopt door een te grote invloed van het commerciële motief. Dat is dus no-regretbeleid, wat de heer Jansen doet. Dat lijkt mij een heel goed idee.

Minister **Van der Hoeven**: Ja, maar dat is wel een ander no-regretbeleid dan dit kabinet voorstaat. Daarom deel ik de redenering van de heer Vendrik niet.

De **voorzitter**: Mijnheer Vendrik, u hebt ook nog een tweede termijn. Ik kijk ook een beetje naar de tijd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik vraag de minister toch om een nadere motivering. Ze mag het met mij oneens zijn, maar dan is het toch prettig voor het debat als zij daar een argument bij noemt. Ik heb duidelijk gemaakt waarom ik veiligheid zo belangrijk acht dat ik die stap wil maken, ook gelet op de geschiedenis, die deze minister als geen ander kent. Marktwerking is onzekerheid. Er gebeurt altijd iets anders dan je denkt dat er gebeurt. Je loopt daar met je regulerend kader toch vaak een beetje achteraan. Dat zal hier niet anders zijn. De vraag is of wij dat risico willen lopen bij de exploitatie van kernenergie. Uit het oogpunt van veiligheid wil ik dat risico niet lopen, hoe klein het ook is.

Minister **Van der Hoeven**: Ik maak echt bezwaar tegen de causale relatie die de heer Vendrik legt tussen veiligheid aan de ene kant en eigendom aan de andere kant. Deze kan hij niet waarmaken. Ik heb in mijn eerdere bijdragen aan dit debat, met name tegen de heer Jansen, aangegeven waarom ik vind dat publiek eigendom echt niet noodzakelijk is, ook niet als het gaat om kerncentrales.

Dat brengt mij bij het amendement op stuk nr. 55 van de heer Van der Ham. In dat amendement introduceert hij een politieke beslissing over wel of geen kernenergie, voorafgaand aan een vergunningprocedure voor een nieuwe kerncentrale. We hebben drie redenen om dit amendement te ontraden. In het Energierapport hebben wij aangegeven wat de taakverdeling is. De overheid stelt doelen en randvoorwaarden en stimuleert en regisseert en bedrijven bepalen binnen die voorwaarden wie wanneer investeert. Ik heb aangegeven dat wij in het voorjaar van 2010 de uitwerking van de kernenergiescenario's naar de Kamer sturen. Dat betekent dan dat een volgend kabinet een besluit kan nemen over de brandstofmix. Dat is het politieke weegmoment. Dat is het weegmoment waarop je in discussie met de Kamer inderdaad kiest voor kernenergie, ja dan nee.

Het is ten slotte ook staatsrechtelijk wel een beetje raar. Een beslissing van een kabinet en een parlement over het wel of niet bewandelen van een vergunningprocedure is toch wel in strijd met de verdeling van de bevoegdheden zoals wij die met elkaar hebben afgesproken. Het is nu eenmaal zo: de regering regeert en het parlement controleert.

Mijn belangrijkste argument is het tweede. Ik ben het met u eens dat het weegmoment moet plaatsvinden, maar dan gaat het in zijn algemeenheid om de vraag: gaan wij door op de weg van kernenergie of doen wij dat niet? Dat is het weegmoment. Dat staat dus los van de

procedure rondom de vergunning. Dat is iets wat daarna komt.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wil eerst even iets zeggen over dat staatsrechtelijke punt. In het amendement staat "na overleg met de Staten-Generaal". Dat is een formulering die wel vaker wordt gehanteerd in dit soort wetteksten. Daar is staatsrechtelijk dus helemaal niets mis mee. Daar hebben wij juist op toegezien. Daarom hebben wij ook een aantal technische wijzigingen aangebracht.

Dit gaat niet over per kerncentrale een oordeel vormen. Nee, het gaat over de brandstofmix ten principale. Op het moment dat wij dan de Kernenergiewet openbreken, geldt het voor alle bedrijven die zich aanmelden voor zo'n procedure. Dan is het dus gewoon "gelijke monniken, gelijke kappen". Dat is dus anders dan het amendement van de heer Jansen.

Ik kom nu te spreken over het weegmoment. Ik zit nog niet zo heel lang in de politiek, maar lang genoeg om te weten dat een point of no return altijd gisteren was of morgen is. Ik ben heel erg bang dat wij volgend jaar of het jaar daarna te horen krijgen: ja, maar dat politieke weegmoment had u dan in de Kernenergiewet moeten regelen. Dat wil ik voor zijn met dit amendement. Daarmee wil ik ervoor zorgen dat niet alleen allerlei technische voorwaarden ten aanzien van kerncentrales keurig in de wet worden vastgelegd, maar ook het moment waarop wordt besloten over de energiemix. Kunt u aangeven waarom het door u aangegeven moment dan daadwerkelijk ook zo hard is als ik het graag wil zien?

Minister **Van der Hoeven**: Ik denk dat dat een heel hard moment is, want dat is namelijk het moment waarop het kabinet en de Kamer met elkaar besluiten of er binnen de brandstofmix voor de toekomst ruimte blijft voor kernenergie of niet. Zoals ik al heb aangegeven, zal dat een volgend kabinet zijn. In de toelichting op uw amendement staat: het kabinet moet bij het nemen van een beslissing omtrent openstelling van de vergunningprocedure enzovoort de opmerkingen betrekken die beide Kamers der Staten-Generaal over het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht.

En dat is precies het punt waar het om draait. Ik ben het met u eens dat er een weegmoment moet plaatsvinden. Er moet een debat plaatsvinden of kernenergie en over de brandstofmix van de toekomst. Maar u koppelt het aan de openstelling van vergunningprocedures. Daar slaan mijn opmerkingen over. Dat laat overigens onverlet dat het weegmoment moet plaatsvinden met een volgend kabinet.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wil voorkomen dat wij tijdens een lopende vergunningsprocedure, waarin al verwachtingen worden gewekt bij bedrijven, opeens als Kamer terugkomen van die beslissing. Dat kun je bedrijven niet aandoen. Ik zeg dus: wees nu heel clear en zeg dat wij voordat wij die vergunningsprocedure openstellen een weegmoment hebben. Als wij dan zeggen dat kernenergie oké is, dan gaan de hekken omhoog en kan iedereen gaan lopen. Als wij tijdens die procedure allemaal momenten hebben die dat hinderen, dan is dat onhelder. Daarom zeg ik: maak nu een mooi moment en zorg ervoor dat wij niet nu al DELTA laten lopen en ook verwachtingen wekken op dat punt en dat

Van der Hoeven

wij er misschien zelfs van terug moeten komen, namelijk als er een coalitie komt die helemaal geen kernenergie wil. Dat zou ik niet helder en eerlijk vinden ten opzichte van dat soort bedrijven.

Minister Van der Hoeven: Wij zijn het eens over een weegmoment. Ik denk alleen dat ik daarbij aan een ander moment denk dan u. U wilt in de wet vastleggen dat dit voorafgaat aan de vergunningprocedure. U wilt een beslissing omtrent openstelling van de vergunningprocedure hebben. Dat is ons verschil van inzicht. Ik ben het er niet mee eens. Ik heb ook aangegeven waarom ik dat niet ben. Als het nieuwe kabinet er zit, moet er een besluit worden genomen over de kernenergie en de brandstofmix. Dat is het moment voor het weegmoment, en niet zoals u dat hier formuleert. Ik blijf dus bij mijn ontrading van het amendement. Bij DELTA weet men heel goed dat het weegmoment nog komt en dat dit kabinet geen vergunning zal verlenen, om de doodeenvoudige reden dat wij met elkaar hebben afgesproken dat dit nu niet gebeurt. Als men het nu nog niet weet, dan weet men het na vanavond. De aanvraag kan wel in behandeling worden genomen, maar dat laat onverlet dat het weegmoment nog komt, namelijk of wij wel of niet doorgaan met de binnenlandse productie van kernenergie als onderdeel van onze eigen brandstofmix. Dat weet men bij DELTA.

De voorzitter: Het woord is aan mijnheer Vendrik, maar herhaalt u niet alles wat de heer Van der Ham al gezegd heeft; houd u in!

De heer Vendrik (GroenLinks): Even andersom geredeneerd: wat men bij DELTA weet of niet weet, weet ik weer niet.

Minister Van der Hoeven: Na vandaag weet u dat wel en zij ook.

De heer Vendrik (GroenLinks): Nou oké, dan weten zij het wel. Dat doet er even niet toe. Mijn punt is het volgende. Als straks het wetsvoorstel van het kabinet de kracht van wet heeft, waar zit daarbinnen dan de ruimte voor een volgend kabinet om deze wet niet van toepassing te laten zijn in de volgende kabinetsperiode? Ik herinner mij namelijk dat staatssecretaris Van Geel destijds zei dat wij de Kernenergiewet moeten moderniseren, want als wij niks doen en er iemand met een vergunningaanvraag langskomt, dan moeten wij deze honoreren. Wij hebben namelijk geen vehikel in de wet om die vergunningaanvraag af te wijzen. Die boodschap heb ik onthouden. De vraag aan de minister is dus waar in dit wetsvoorstel de ruimte zit voor een nieuw kabinet om, zonder last of ruggespraak van bestaande wetgeving – lees: dit nieuwe Kernenergiewetsvoorstel – te bepalen of dit wel of niet wordt toegestaan. Is er zekerheid dat DELTA straks op geen enkele manier een recht aan dit wetsvoorstel kan ontnemen om tegen een volgend kabinet te zeggen: u zegt wel nee, maar de wet zegt ja en u moet mijn vergunning in behandeling nemen?

Minister Van der Hoeven: In uw laatste zin raakt u precies het punt waarom het draait. Stel dat er een vergunning wordt aangevraagd, dan gaat er een heel lange weg aan vooraf. Wij zijn pas bij de startnotitie en wij hebben aangegeven dat wij die in behandeling

nemen, evenals datgene wat daarna komt. Daarover kan geen misverstand bestaan. Bij DELTA weet men heel goed dat er nog een weegmoment moet plaatsvinden rondom het al dan niet hebben van binnenlandse productie van kernenergie in de brandstofmix. Ik kan ook geen koffiedik kijken, maar ik heb wel de zekerheid dat het wetsvoorstel dat er nu ligt een aantal leemtes dat er lag, zonder meer repareert. Dit wetsvoorstel is zeker voldoende om de periode die wij nu moeten overbruggen, te kunnen overbruggen.

De voorzitter: De laatste maal, mijnheer Vendrik. Ik kijk een beetje naar de tijd en u wilt ook nog een behoorlijke tweede termijn.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dat snap ik, maar dit is een heel belangrijk onderdeel. Wat men bij DELTA weet, verklaar ik even als niet relevant. Het gaat mij puur om de juridische positie die DELTA straks heeft op grond van het wetsvoorstel dat u aan de Kamer voorlegt. Wij zijn het er in ieder geval met elkaar over eens dat een volgend kabinet in volledige vrijheid moet kunnen besluiten of kernenergie toekomst heeft in Nederland of niet. In volledige vrijheid betekent voor mij dat het wetsvoorstel, dat u nu verdedigt, op geen enkele manier voor de Staat bindend kan zijn om een vergunning af te geven. Dat lijkt mij cruciaal. In de huidige tekst van het wetsvoorstel zie ik niet waar die ruimte helder en scherp is gemarkeerd.

Minister Van der Hoeven: Nu moeten wij even bezien waar het om gaat. Wij hebben de no-regretmaatregelen afgesproken. Dit betekent dat wij niet iets gaan regelen waarbij voor de toekomst in feite iets wordt uitgesloten of voorgeschreven. Als een volgend kabinet geen centrales wil, zal het dit in de wet moeten vastleggen. Ik zeg u overigens graag toe dat voor elk van de drie scenario's wordt uitgewerkt wat er aan verdere wet- en regelgeving nodig is.

De voorzitter: Laatste maal, mijnheer Vendrik, kort.

De heer Vendrik (GroenLinks): Als een nieuw kabinet zou besluiten dat er geen kerncentrales in Nederland zou begrijp ik van de minister, dan moet dat via de koninklijke weg en dan moet het in de wet worden geregeld.

Minister Van der Hoeven: Uiteindelijk wel, maar het begint met de brandstofmix.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dat snap ik. Dat is een onderdeel van het debat op grond waarvan wordt besloten of kernenergie wel of niet wenselijk is. Maar nu even puur procedureel: straks, in het najaar van 2011, zit er hopelijk een kabinet dat zegt: hiervoor zien wij geen toekomst. Op dat moment ligt er deze kernenergiewet. Stel dat DELTA dan een vergunning wil, dan zegt het kabinet nee. Maar wil dat nee kracht van wet hebben, dan moet dat eerst in de wetstekst worden vastgelegd. Dat vraagt anderhalf à twee jaar. Direct zitten wij met een DELTA dat daaraan geen boodschap heeft en met de huidige wet in de hand een vergunning verwacht. Uiteraard met allerlei voorwaarden, dat snap ik ook wel, maar het kabinet kan in dat geval DELTA niet een politiek weegmoment voorhouden. Dat had in de wet moeten worden vastgelegd. Ik vind dit niet helder.

Van der Hoeven

Minister **Van der Hoeven**: Hier is duidelijk sprake van een verschil van opvatting. De heren Vendrik en Jansen willen in deze wet vastleggen dat het weegmoment nu plaatsvindt. Ik herhaal wat mijn collega heeft gezegd: dat betekent dat je als huidig kabinet verder gaat dan het kabinet wil. Je loopt dan namelijk vooruit op de komende besluitvorming. Ik heb uitdrukkelijk aangegeven dat wij dat niet doen. Ik heb geen andere opmerkingen. Ik merk heel goed waar de heer Vendrik naartoe wil. Ik snap dat ook. Het is alleen een andere richting dan waar het kabinet naartoe wil.

De heer **Jansen** (SP): Ik constateer toch dat klaarblijkelijk de normale route van iedere vergunningaanvraag wordt doorlopen. Op het moment dat de vergunningaanvraag voldoet aan de eisen van de wet, moet die worden afgegeven. Er is geen beleidsvrijheid voor het bevoegd gezag om daarvan af te wijken. Dat is in wezen ook de vraag die de heer Vendrik heeft gesteld. Wanneer een vergunningaanvraag binnenkomt op het moment dat de wet die wij vandaag behandelen is vastgesteld, kan die niet worden afgewezen wanneer de aanvraag aan de eisen van dat moment voldoet. Dat is exact de reden waarom het amendement van de heer Van der Ham en mijn amendement is ingediend.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb het idee dat wij bezig zijn met het herhalen van zetten. Dit wetsvoorstel loopt niet vooruit op verdere besluitvorming. De heer Jansen wil wel vooruitlopen op verdere besluitvorming en wij gaan daarin niet mee. Zo simpel is het.

Dat brengt mij op het laatste amendement dat door de heer Jansen is ingediend. Dat was het amendement op stuk nr. 20 en is nu het amendement op stuk nr. 27. Eigenlijk wil hij ook de Tweede Kamer een beslissende stem geven bij de vergunningen voor de opwekking van kernenergie. Dat is bijna hetzelfde als wat de heer Van der Ham aangaf. Ik heb aangegeven dat dit niet past in de wijze waarop wij met elkaar de zaken hebben geregeld. Vergunningen voor het opwekken van kernenergie worden voorbereid met de toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van Algemene wet bestuursrecht. Die procedure kent inspraak en beslistermijnen. Het is absoluut onduidelijk hoe de voorgestelde instemmingsbevoegdheid van het parlement daarbinnen past.

Verder heeft dit amendement een veel bredere reikwijdte dan volgens de toelichting bij het amendement is bedoeld. De toelichting spreekt over vergunningen voor opwekking van kernenergie, maar artikel 15 van de Kernenergiewet is breder. Het bevat bijvoorbeeld een vergunningplicht voor inrichtingen waar splijtstoffen kunnen worden vervaardigd, bewerkt, verwerkt of opgeslagen. De voorgestelde bepaling is ook te ruim voor te vergunnen handelingen. Wat dat betreft zit er in het amendement een zekere inconsistentie. De strekking van het amendement, dat vergelijkbaar is met de strekking van het amendement van de heer Van der Ham, wijzen wij af. Dit amendement wordt dus door ons ontraden.

De heer **Jansen** (SP): De minister heeft gelijk met haar laatste punt. De tekst van het amendement is echter ook de intentie en de toelichting zou wat verruimd moeten worden. Het gaat niet alleen om kerncentrales, maar ook andere nucleaire inrichtingen behoren onder de

reikwijdte van amendement te vallen. De formulering is correct en ik zal de toelichting laten aanpassen.

Minister **Van der Hoeven**: Dan ontraad ik het dubbel. Dan gaat het amendement ook over handelingen met splijtstof, het buiten gebruik stellen van inrichtingen waarin kernenergie kan worden vrijgemaakt, of over handelingen met transportmiddelen. Dan ontraad ik het nog een keer extra.

De heer **Jansen** (SP): Dat mag. Ik constateer wel dat de minister hiermee impliciet erkent dat de enige manier om een vorm van zeggenschap te houden over het ja of nee zeggen tegen een kerncentrale, is door voor een van de beide amendementen te stemmen. Zij is niet van plan om een alternatief aan te dragen aan de Kamer?

Minister **Van der Hoeven**: Nee, dat ben ik niet van plan.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Wij vervolgen met de tweede termijn van de Kamer. Ik hoop dat ik met de woordvoerders kan afspreken dat wij het debat rond 23.00 uur afronden.

□

De heer **Jansen** (SP): Voorzitter. Dat durf ik helaas niet te beloven, dat wij het debat rond 23.00 uur kunnen afronden. Ik wil graag dat alle punten goed uitgediscussieerd kunnen worden.

Ik wil eerst ingaan op het fenomeen no-regretregelgeving. Ik heb al bij interruptie vastgesteld dat het kabinet een heel bijzondere draai geeft aan no-regretregels. Dat zijn namelijk echt regels waar je onder alle omstandigheden, hoe de werkelijkheid zich ook ontwikkelt, alleen maar plezier van hebt. Het argument dat het kabinet gebruikt om bijvoorbeeld de amendementen van mevrouw Wiegman, met name het amendement over een termijn van 40 jaar, afwijst, lijkt mij op dit punt geen hout snijden. Wat mij betreft, houdt mevrouw Wiegman op dit punt stand.

Ik wil een nadere vraag stellen op dit punt aan de minister van VROM. Stel dat er over drie of vier jaar op grond van de wet die wij vanavond behandelen een vergunning wordt afgegeven voor een kerncentrale. Dat zal dan een kerncentrale van de derde generatie zijn, want andere zijn er dan nog niet. Stel vervolgens dat over twintig jaar een inherent veilige kerncentrale van de vierde generatie op de markt komt, die bovendien een rendement heeft dat 15% hoger is. Ik neem aan dat de minister van VROM het met mij eens is dat op dat moment de centrale die over drie jaar vergund wordt, volkomen verouderd is, in veiligheidsopzicht en in energetisch opzicht. Kan de minister op dat moment besluiten om de vergunning in te trekken, ja of nee? Dat lijkt mij een cruciale vraag in het kader van het alternatief voor de termijn van 40 jaar die mevrouw Wiegman wil opnemen.

Ik heb een amendement ingediend over het publiek belang, ik meen op stuk nr. 24. De minister van Economische Zaken raadt de aanvaarding daarvan af omdat zij geen meerwaarde ziet. Daar wringt toch iets, wat mij betreft. Zij heeft immers wel haar best gedaan om de motie-Van Gent uit te voeren. De intentie daarvan was wel degelijk dat de centrale in publieke handen blijft. Als

Jansen

zij die loyaal heeft uitgevoerd, zou ik minimaal verwachten dat zij nu zegt dat zij het oordeel over dit amendement aan de Kamer overlaat. Als de Kamer vervolgens zegt dat zij vindt dat dit publieke belang toch een meerwaarde heeft – de WRR heeft in het eerder genoemde rapport al gesuggereerd dat dit wel degelijk effect kan hebben – moet het kabinet dat gewoon respecteren.

Het volgende punt betreft het voorhangen van AMvB's. Het is positief dat de minister van VROM zegt dat zij het oordeel over dit amendement aan de Kamer overlaat. Wat ik niet helemaal begrijp, is dat zij zei dat die voorhang niet erg relevant is omdat die AMvB's politiek niet zo'n zware inhoud hebben. Ik zie aan de minister dat zij het hier niet mee eens is. Dan krijg ik hier graag een toelichting op. Wij hebben immers juist een raamwet vastgesteld op grond waarvan heel veel in AMvB's wordt geregeld. Worden met dit amendement alle relevante AMvB's voorgehangen zodat de Kamer daar het laatste woord over kan hebben? Zo nodig, zal ik dit amendement aanpassen.

Ik heb ook nog een amendement ingediend – de heer Van der Ham heeft daar een alternatief voor bedacht uit staatkundig subtiele overwegingen – om de Kamer het laatste woord te geven. Op grond van de reactie van de minister van Economische Zaken in de eerste termijn, constateer ik dat het toch nodig is dat de Kamer op dit punt iets regelt in de wet. Met het huidige wetsvoorstel is die centrale gewoon appeltje, eitje. Als je voldoet aan de letter van de wet, moet die vergunning worden verleend. Een aantal woordvoerders zegt dit niet te willen, dus het lijkt mij dat wij iets moeten regelen. De heer Van der Ham heeft daar zijn mening over gegeven, net als de heer Vendrik en de heer Samsom. Wij kunnen wat mij betreft voor de stemming kijken naar een andere formulering van het amendement, maar de essentie van mijn voorstel is dat wij op dit punt iets moeten regelen.

De **voorzitter**: Mevrouw Spies wil u nog een vraag stellen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Er zit nogal wat verschil tussen het oogmerk van het amendement van de heer Van der Ham en het oogmerk van het amendement van de heer Jansen. Ik begrijp nu dat de heer Jansen bereid is om zoveel water bij de wijn te doen dat hij de Kamer alleen medeverantwoordelijk wil maken als bevoegd vergunningverlenend gezag voorafgaand aan de eerste vergunningaanvraag en de mogelijke eerste vergunningverlening. Het amendement van de heer Jansen strekt ertoe om dat te doen in alle gevallen dat een vergunningverlening aan de orde is. De heer Jansen zegt nu dat het allemaal niet zo veel uitmaakt of het amendement Van der Ham of het amendement-Jansen of een nog niet ingediend ander amendement wordt aangenomen. Principieel maakt het qua inhoud heel veel uit.

De heer **Jansen** (SP): Ik constateer dat de minister van Economische Zaken deze beide amendementen min of meer gelijkwaardig acht. Het verschil is dus klaarblijkelijk minder groot dan mevrouw Spies denkt. Ten aanzien van de vraag welke inrichtingen eronder zouden moeten vallen, is de formulering zodanig dat sprake is van een vorm van voorhang. Met andere woorden: op het moment dat een nucleaire inrichting, bijvoorbeeld een

onderzoeksreactor, draagvlak heeft en wij de vergunningvoorwaarden akkoord vinden, kunnen wij hem laten verlopen. Dat is een gebruikelijke procedure. Het hoeft helemaal niet zo zwaar te zijn wanneer dat niet nodig is. Ik sluit niet uit dat bij het ontmantelen van een centrale bij de Kamer fundamentele vragen leven ten aanzien van de vergunning die daarvoor moet worden afgegeven. Ik verwijs naar de discussie die op dit moment wordt gevoerd over Dodewaard. Dat biedt in ieder geval de mogelijkheid aan de volksvertegenwoordiging om erover het laatste woord te hebben. Eerlijk gezegd, lijkt mij dat een positieve zaak.

De **voorzitter**: Ik maak melding van het feit dat de heren Van der Staaij en De Mos zich voor de tweede termijn van dit debat hebben afgemeld.

□

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik vond het wel prettig om eens lang te praten over kernenergie. Heel vaak wordt dat gedaan in de marge van energiedebatten. Dan vlamt het ofwel tegen, ofwel voor. Ik meen dat er vanavond wel heel veel soorten en kleuren op het palet van de opvattingen van de Kamer naar voren zijn gekomen. Ik heb de Partij van de Arbeid gehoord. Die was, na enig doorvragen, veel genuanceerder over kernenergie dan ik de heer Samsom de afgelopen jaren over dit onderwerp heb horen spreken. Ik vind dat niet alleen goed, maar trouwens ook heel verstandig. De heer Jansen heeft een genuanceerd geluid laten horen. Ikzelf heb dat ook proberen te doen. Van de andere woordvoerders waren heel veel standpunten overigens al bekend.

Los van de technische keuzen in deze wet, liggen er heel veel principiële keuzen aan ten grondslag. Ik vind het een goede zaak dat wij daarbij eens een keer wat langer hebben stilgestaan en dat in de plenaire zaal hebben gedaan. Dat acht ik grote winst.

De regering heeft mij van één ding weten te overtuigen. In eerste termijn heb ik gezegd dat de wijzing ten aanzien van de opwekking en de betrokkenheid van de Kamer bij amendement moet worden geregeld, zoals mevrouw Van Meppelen Scheppink dat heeft voorgesteld. De regering heeft mij ervan overtuigd dat het Verdrag van Frankrijk ...

De **voorzitter**: Mevrouw Wiegman kijkt heel wanhopig. U vergeet iedere keer opnieuw "Wiegman".

De heer **Van der Ham** (D66): Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink.

De **voorzitter**: Inderdaad. Het is heel lastig. Mevrouw Wiegman is volgens mij prima.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik zou bijna willen zeggen: "Esmée", maar dat is natuurlijk niet parlementair.

De **voorzitter**: Ik vrees dat de Dienst Verslag en Redactie nu helemaal in de war is. Die breien het wel recht.

De heer **Van der Ham** (D66): Ja. Wij zouden eens een mooie afkorting moeten verzinnen. Dat amendement, dat op zichzelf in mijn ogen sympathiek was, is door de regering met redenen omkleed ontkracht als zijnde niet

Van der Ham

nodig. Wij zullen het amendement dan ook niet steunen. Op dat punt heeft de minister mij kunnen overtuigen.

Op een ander punt is dat echter niet het geval, bijvoorbeeld op het punt van de 40 jaar. Wij kunnen natuurlijk spreken over allerlei technologieën van de toekomst, maar wij hebben het in de praktijk over de aanvraag die al gaande is rond DELTA. Dat is een kerncentrale van de derde generatie. Wij weten dat de levensduur daarvan 40 jaar is. Is het nu zo onverstandig om dat nu al in de wet op te nemen? Dat lijkt mij niet. Ik hoop dat dit amendement kan worden aangenomen. Ik heb begrepen dat de minister van VROM het niet aanvaardbaar vindt als het amendement wordt geaccepteerd, maar zij heeft ook niet gezegd dat zij het onaanvaardbaar vindt. Qua staatsrecht en duiding hangt dat een beetje in het midden. Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink: handhaaf uw amendement gewoon, trek het niet in en wij stemmen voor. U hebt onze volledige steun.

Een ander punt waarover wij hebben gediscussieerd, is de vraag in hoeverre de benchmark, die ik goed vind, en het streven dat de toekomstige centrales, als die er komen, tot de beste van de wereld behoren, hard zijn voor een rechter. De minister zegt terecht dat het principe van "best available technology" op allerlei andere punten wordt toegepast en vraagt waarom dat hier niet kan gelden. Welnu, het kan bijvoorbeeld zo zijn dat er internationaal, in Europa, verschillende wegen plaatsvinden. Het kan zijn dat in België bijvoorbeeld meer mag dan in Frankrijk of andere delen van de wereld. De energiemarkt wordt steeds internationaler. Het zou kunnen zijn dat bedrijven met dat soort argumenten aankomen, als zij tot het gaatje gaan voor de rechter.

Bij deze vraag zit geen addertje onder het gras. Ik probeer juist mee te denken om ervoor te zorgen dat er geen addertjes onder het gras blijken te zijn waarmee wij problemen kunnen krijgen. De minister van EZ komt met de scenario's rond de inpassing van kernenergie en neemt daarbij de internationale context mee. Ik vraag haar om in dat kader dit element mee te nemen. Wat gebeurt er als een bedrijf zich in de grijze zone bevindt, als het de vraag is of het tot de juiste categorie kwalitatieve kerncentrales behoort of er net buiten valt? Wat wordt de escalatieladder? Hoe zorgen wij ervoor dat de arbitrage is geregeld? Wetten maken wij immers juist voor dat soort gevallen. Niet voor de gevallen waarin het goed gaat of overduidelijk slecht, maar voor de grensgevallen. Ik zou graag in dat kader zien dat dit vraagstuk wordt meegenomen in het stuk dat wij volgend jaar krijgen. Ik kan mij voorstellen dat de minister bij de Raad van State, de landsadvocaat of een andere instantie die haar op dat punt kan bijstaan, navraag doet hoe wij zouden moeten opereren.

Er zijn twee amendementen ingediend die qua strekking op elkaar lijken, maar toch wezenlijk anders zijn. Ik heb een amendement ingediend dat voorstelt eenmaal een politiek moment te maken, waarna de beslissing is: open de vergunning of niet. De heer Jansen heeft voorgesteld het per kerncentrale te doen. Dat heeft mevrouw Spies terecht gezegd in de richting van de heer Jansen.

Ik vind dat de ministers geen recht doen aan mijn amendement als zij zeggen dat de amendementen op elkaar lijken. Er is een wezenlijk verschil wat rechtszekerheid en rechtsgelijkheid betreft. Ik kan mij goed

voorstellen dat de minister oprecht meent dat het point of no return, het werkelijke politieke wegingsmoment, ergens in de toekomst ligt. Ik zei echter al bij interruptie dat bij dit soort moeilijke debatten waar mensen proberen weg te duiken voor het echte pijnmoment, het point of no return meestal gisteren of morgen is, maar nooit vandaag. Daarom vind ik dat wij die expliciete keuze in de wet moeten vastleggen. Op dat moment spreken wij erover. Dan gaan wij er met open ogen in of niet. Dat maak ik op dat moment uit. Wij moeten dat echter vastleggen, juist om het wegduiken van de politiek bij zo'n kwetsbaar onderwerp te voorkomen.

Mevrouw **Spies** (CDA): Toch blijf ik dit een rare vinden. De heer Van der Ham heeft het over het pijnpunt. Dat pijnpunt heeft het CDA als partij bediscussieerd. Wij hebben in november 2005 op het partijcongres een keuze gemaakt. Is dat niet veel beter en een alternatief voor het amendement van de heer Van der Ham? Iedere politieke partij moet de eigen afwegingen maken en die helder in een verkiezingsprogramma neerleggen. Op die manier is van tevoren voor de kiezer helder waar de verschillende politieke partijen staan. Dat is toch veel beter dan dit afhankelijk maken van een discussie in de Kamer?

De heer **Van der Ham** (D66): De opvattingen van de politieke partijen moeten wel allemaal een keer bij elkaar komen. Een aantal partijen zal hierover wel duidelijk zijn; de partij van mevrouw Spies zal daarover duidelijk zijn, evenals een aantal andere partijen. Ik wens hierover met mijn partij ook duidelijk te zijn. Ik vrees echter, mevrouw Spies, dat andere partijen het op een technische discussie gooien. Ik vrees dat zij straks zullen zeggen: de centrales voldoen nu eenmaal aan de technische eisen, dus nu kunnen wij het niet meer weigeren. Ik vrees dat tegen die tijd wordt gezegd: als u wérkelijk tegen had willen zijn, dan had u het destijds bij de behandeling van de Kernenergiewet moeten regelen. Dat is dus de wet die wij vandaag behandelen. Ik ben bang... Nee, bang is het verkeerde woord. Ik vind het niet eerlijk als wij bij zo'n gevoelig thema waarover al decennia lang wordt gesproken, niet gewoon zeggen: hiervoor hebben wij een moment gemaakt, zodat iedereen weet waar de politieke partijen staan en hoe ze tot hun verkiezingsprogramma's en hun standpunten zijn gekomen. Het feit dat er voor dit debat bijna geen aandacht van de media is en dat er bijna niemand op de publieke tribune zit, baart mij zorgen. Op allerlei andere momenten waarop het gaat over kernenergie zijn media, maatschappelijke organisaties en allerlei mensen ongeloflijk geïnteresseerd. Nu denkt men: dit gaat om een technisch wetje, dus dat is niet zo interessant. Ik ben ervan overtuigd dat wij over een paar jaar zullen zeggen over dit debat: toen is eigenlijk de beslissing genomen dat de tweede kerncentrale er zal komen. Mijn partij staat open in de discussie daarover. Wij spreken geen njet uit over kerncentrales. Ik wil dit echter expliciet en met alle partijen uitspreken. Ik heb gemerkt dat de fractie van de PvdA iets meer helderheid heeft geboden op dit punt. Toch heb ik vaak meegemaakt dat de heer Samsom een beetje wegduikt voor dit onderwerp. Hij is het aan zijn eigen kiezers verplicht, ook met zijn verleden, om hierover op een gegeven moment helder te zijn. Als hij die helderheid niet bij dit debat wil geven, moeten wij daarvoor maar een mooi moment verzinnen. Hetzelfde geldt trouwens voor mijn fractie.

Van der Ham

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Dit is precies mijn punt. De heer Van der Ham heeft het over duikgedrag hier en daar. Hij is op zoek naar hét moment. Welnu, vandaag voeren wij dit debat, dus ik zou hem willen zeggen: kom vandaag met de helderheid over het standpunt van D66. De heer Van der Ham had echter eerst weer van alles nodig. Er was zeker meer aandacht van de media voor dit debat geweest als de heer Van der Ham helder was geweest.

De heer **Van der Ham** (D66): Nu doet mevrouw Neppérus geen recht aan wat ik heb gezegd. Van de progressieve fracties ben ik het meest duidelijk over het standpunt over kernenergie. Kernenergie is voor mijn fractie een optie en wordt dat steeds meer, omdat CO₂-opslag steeds problematischer wordt. Ik zeg dit overigens al een paar jaar, dus dit is geen nieuws. Als dit het beslissende debat is over de vraag of er een tweede of derde kerncentrale moet komen, dan moeten wij dat ook zo uitspreken vandaag. Dan moeten wij dat durven zeggen. Mijns inziens zijn wij echter nog niet zover, omdat Schoon en Zuinig nog volgt en er nog allerlei evaluaties moeten worden gehouden. Daarom zeg ik: zorg ervoor dat er volgend jaar of het jaar daarop een moment is waarop wij zeggen: oké, wij maken onze mind op. Dan moeten wij zeggen of wij ervoor gaan of er niet voor gaan. Van mijn fractie heeft mevrouw Neppérus echt duidelijkheid gekregen.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Nee, die duidelijkheid is er niet, maar die komt kennelijk volgend jaar als Schoon en Zuinig de heer Van der Ham bepaalde duidelijkheid kan geven. Wordt volgend jaar duidelijk waar D66 staat?

De heer **Van der Ham** (D66): De afwegingen die wij maken en de dilemma's die wij hiermee hebben, zijn volstrekt duidelijk. Als mevrouw Neppérus de positie van D66 over kernenergie van tien jaar geleden tot zich neemt, en zij hoort mij hier nu spreken, dan zal zij merken dat daartussen een wereld van verschil ligt. Tel uw winst, mevrouw Neppérus.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik ben benieuwd naar het standpunt van D66 volgend jaar.

□

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Een klein technisch wetje heeft vanavond tot een groot ideologisch debat geleid. Dat kan geen kwaad. Het echte politieke weegmoment is echter niet nu. Ik kijk in dit opzicht uit naar de scenario's en naar de uitkomsten van de onderzoeken die wij volgend jaar kunnen verwachten. Maar goed, wat de ChristenUnie betreft moet het denken niet stilstaan. Ik moet ook zeggen dat mij kortgeleden een nieuw gezichtspunt onder ogen werd gebracht. Iemand vroeg mij of hier wellicht de vervulling van de profetie van Jesaja aan de orde is, waar gesproken wordt over zwaarden die tot ploegijzers worden omgesmeed. Daarmee werd gedoeld op de ontmantelde Russische wapens en het uranium dat voor kernenergie gebruikt kan worden. Goed, een aardig gezichtspunt dat ik vanavond graag aan de Kamer meegeef.

De heer **Jansen** (SP): Ik heb een gewetensvraag aan

mevrouw Wiegman. Zij zegt wel dat het politieke weegmoment nog moet komen, maar dat is niet zo. De minister van EZ heeft klip-en-klaar gezegd dat op grond van deze wet een ingediende vergunningaanvraag wordt behandeld. Als de aanvraag aan de wet voldoet, moet deze worden gehonoreerd. Dat is de situatie. Kortom, als mevrouw Wiegman een slot op de deur wil zetten, is dit hét moment om dat te regelen, door of voor het amendement van de heer Van der Ham of voor het mijne te stemmen. Meer smaken hebben we niet, of mevrouw Wiegman moet er zelf nog een gaan maken.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Misschien kan ik in het vervolg van mijn tweede termijn hier nader op ingaan. Ik heb namelijk juist uit de beantwoording begrepen dat het vanavond niet een kwestie is van al dan niet een slot op de deur. Ik ga hier nog nader op in. Ik ben overigens vergeten om in mijn eerste termijn te zeggen dat ik graag het amendement van de heer Jansen op stuk nr. 26 met betrekking tot de AMvB's zal steunen.

Ik dank minister Van der Hoeven voor het gesloten convenant. Ik geloof inderdaad dat het maximale is gedaan, waarvoor mijn complimenten. Ik heb op dit punt duidelijk kennis genomen van het onderscheid tussen de afspraken nu met Borssele en de mogelijkheden die er zijn voor nieuwe randvoorwaarden voor nieuwe centrales.

Er is vanavond een klein wetsvoorstel aan de orde. Ik geloof dat wij vanavond ook met zijn allen behoorlijk de kriebels hebben gehad, want hoe dan ook; we willen allemaal meer en anders. Er is echter wel duidelijk gezegd dat het vanavond om de raamwet gaat en dat het "meer" en het "anders" op een ander moment kan. Ik heb in mijn betoog in eerste termijn en via de door mij ingediende amendementen ook blijk gegeven van die kriebels.

De kernvraag voor mijn fractie is vanavond wat er nu moet en wat er later kan, en wat er dan ook beter kan. Zijn er betere mechanismen, zijn er betere mogelijkheden? Ik zie zeker dergelijke mogelijkheden via de AMvB's. Kernvraag is ook of we risico lopen op leemtes. Doen we de komende tijd leemtes op? Hoe voorkomen we die? Mij is vanavond door de beantwoording duidelijk geworden dat er mogelijkheid is tot het nader definiëren van regels en dat het ook goed past in het tijdsbestek dat ermee is gemoeid en de manier waarop de verschillende planvormingen lopen. Aan de ene kant is er het werk van het kabinet, het nieuwe kabinet, en aan de andere kant is er wat we kunnen verwachten van het traject van de vergunningverlening rondom DELTA.

Dan kom ik op mijn amendement op stuk nr. 18. Ik heb heel duidelijk te horen gekregen dat er altijd een verdrag aan vooraf zal gaan. Daarmee constateer ik dat de onderbouwing van mijn amendement, namelijk het waarborgen van zeggenschap over de te kiezen afvalverwerkingsroute, geborgd is. Op grond daarvan kan ik zeggen dat het amendement mij op dit moment overbodig lijkt. Ik trek het dan ook graag in.

De **voorzitter**: Het amendement-Wiegman-van Meppelen Scheppink (stuk nr. 18) is ingetrokken. Ik stel vast dat daarmee wordt ingestemd.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Bij het amendement op stuk nr.

Wiegman-van Meppelen Scheppink

19 speelde het meest nadrukkelijk de vraag of er leemtes gaan vallen. Ik heb van de minister gehoord dat dit niet zo is, omdat de mogelijke beperking van de vergunningsduur als randvoorwaarde kan worden geformuleerd. Dat is belangrijk. Ik moet zeggen dat ik die beperking van de vergunningsduur op dit moment liever nog even bij mij houd om haar later als nadere randvoorwaarde te formuleren en dan liever wellicht nog wat scherper. Wat dat betreft vind ik de variant van de heer Samsom zeer aantrekkelijk, namelijk echt iets doen met bijvoorbeeld een tienjaarlijkse evaluatie van en controle op de stand van de techniek. Dat is voor mij de reden om mijn amendement op stuk nr. 19 in te trekken.

De **voorzitter**: Het amendement-Wiegman-van Meppelen Scheppink (stuk nr. 19) is ingetrokken. Ik stel vast dat daarmee wordt ingestemd.

De heer **Van der Ham** (D66): We waren al bang dat u dat zou doen, mevrouw Wiegman. We hadden het ook al een beetje voorspeld. Had het iets te maken met de bewoordingen van de minister en de classificatie "onaanvaardbaar" die zij gaf aan uw amendement?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Nee. Ik heb in eerste termijn inhoudelijk de vraag gesteld of er leemtes gaan vallen, wat we nu moeten regelen en wat straks kan. Ik merkte dat u tegen mij aanschurkte. Dat vond ik prima hoor, de heer Van der Ham die tegen mij aanschurkt, dat zijn mooie momenten!

De **voorzitter**: Kijk eens aan.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): We liepen echter wel uiteen in onze argumenten. De heer Van der Ham zat op het politieke vlak wat te wroeten, terwijl het voor mij heel duidelijk ging om de inhoudelijke onderbouwing van de vraag of we dit nu moeten regelen dan wel of het op een ander moment kan en dan zelfs beter. Dat heb ik nadrukkelijk in de argumenten van de ministers gehoord. Daarom heb ik de twee amendementen ingetrokken.

De heer **Van der Ham** (D66): Politiek en inhoud hebben veel met elkaar te maken. Dat weet u ook. Ik ga u er op dit tijdstip niet meer mee lastig vallen, want ik geloof het wel, maar u bent gewoon onder druk gezet en om die reden haalt u het eruit. Misschien gaan wij het er op een andere manier weer proberen in te fietsen. Maar op zo'n moment moet u wel uw tanden laten zien, want wij staan hier niet zomaar even te discussiëren. Aan dit wetsvoorstel is een heel traject vooraf gegaan met schriftelijke vragen en beantwoording, waarin u hier behoorlijk op hebt ingezet. En nu, terwijl de argumentatie toch vrij dun was, bent u opeens overtuigd?

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Daar ben ik het niet mee eens en ik zal dat inhoudelijke debat ook proberen voort te zetten. Wij hebben schriftelijk al wat gewisseld met het kabinet. Bij mij is vanavond nog de volgende vraag over gebleven. Het is leuk om naar een nieuw wetstraject te verwijzen, maar hoe verhoudt die planning zich ten opzichte van de planning die bijvoorbeeld DELTA in gedachte heeft? Daar heb ik duidelijk antwoord op gekregen. Dat zijn inhoudelijke

antwoorden die mij inhoudelijk overtuigen en mij tot de conclusie doen komen dat deze amendementen vanavond niet nodig zijn. Ik trek ze in, maar wij blijven scherp op de opwerking, de vergunning met de eisen en randvoorwaarden die wij daaraan stellen. Ik zie echter betere mogelijkheden om dit straks in de vorm van randvoorwaarden te formuleren en daarbij de AMvB te gebruiken, dan dat ik dit nu doe. Dan vind ik het haast mager wat ik vanavond kan regelen.

Voorzitter. Deze amendementen trek ik ook in met de belofte van de ChristenUnie tijdens de echte kernenergiedebatten een gedegen bijdrage kan worden verwacht voor de politieke wegging en de latere, nadere invulling van de randvoorwaarden. De doelstelling daarbij is om de transitiefase naar echt duurzame energie zo kort mogelijk te houden. Als wij al kernenergie zouden toestaan, waarbij de scenario's die worden uitgewerkt, van groot belang zijn, dan willen wij heel strikte voorwaarden stellen aan veiligheid, controle en, daarmee samenhangend, de vergunningduur.

De heer **Samsom** (PvdA): Voorzitter. Hoe een technische behandeling van een wetsvoorstel kan uitmonden in een schijngevecht. Een gemakkelijke versie van een schijngevecht, zo zeg ik er ter vergoelijking bij. Dat werd nog het best geformuleerd door de heer Vendrik in eerste termijn. Ik heb het toch maar even precies opgezocht. Hij zei: dit wetsvoorstel zie ik dan ook als een verzekeringspolis tegen slechte tijden, dat wil zeggen: rechtse tijden. De angst regeert. Dat verklaart het activisme van de heer Vendrik en anderen om allerlei dingen in het wetsvoorstel te propen, want je zou straks met een rechtse meerderheid zo maar ruim kunnen geven voor kerncentrales.

Laten wij elkaar nou gewoon vertellen hoe het hier werkt, mijnheer Vendrik. Denkt u werkelijk dat, als straks in het rijtje ter rechterzijde de mensen zitten die de formatie gaan doen, zij ook maar één minuut onder de indruk zijn van een eventuele belemmering die wij er nu hebben in gefietst? Nee, want die fietsen ze er dan in de formatie weer uit. En omgekeerd: denkt u dat als de formatie ongeveer in het hoekje ter linkerzijde zit, wij ook maar één moment onder de indruk zijn van het feit dat er in de wet nog iets niet zo goed is geregeld? Nee natuurlijk. Ik zal voorlezen hoe het in de wet staat. Overigens vond ik de beantwoording van de ministers op dit punt af en toe een beetje onduidelijk. In artikel 15b worden alle dingen geregeld waarop je een kerncentrale kunt afwijzen. Dat zijn wat obligate dingen zoals de veiligheid van de Staat en de energievoorziening. Daar zit al genoeg grond in waarop je een vergunning niet zou geven. Stel echter dat wij in de formatie denken: nou, die DELTA-jongens komen binnenkort en wij willen geen kerncentrale. Dat zou kunnen. In artikel 15b, lid 2 staat: "bij algemene maatregel van bestuur kunnen naast de in het eerste lid bedoelde belangen andere belangen worden aangewezen." Daar staat "bij algemene maatregel van bestuur". Zoiets regel je in de formatie of vlak daarna. In lid 3 – het is een beetje ouderwetse wetgeving nog steeds – wordt gesteld dat indien Wij niet binnen drie maanden na die AMvB een wetsvoorstel hebben ingediend, dan vervalt het allemaal weer. Het is een soort AMvB die vooruitloopt op het wetsvoorstel. Dat is een bekend fenomeen in oudere wetgeving, maar

Samsom

het werkt gewoon. Denkt hij nu werkelijk dat het ook maar enigszins uitmaakt wat wij hier aan inhoudelijke, prachtige bewegingen maken? Nee, want de democratie werkt gewoon. Tijdens de verkiezingen kiezen mensen een kabinet, een kabinet dat voor of tegen kernenergie en ook heel veel andere dingen is. Vervolgens besluit de politiek wat zij wil. Zo werkt het.

De heer **Van der Ham** (D66): De heer Samsom schetst hier een antithese tussen links en rechts.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat was ter adstructie van mijn betoog. Verder niets.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat is wel van groot belang. Ik heb de heer Samsom uitdrukkelijk gevraagd of hij uitsluit dat een kabinet waaraan de PvdA deelneemt en waaraan misschien partijen als SP of D66 deelnemen, onder bepaalde omstandigheden mogelijk tot een besluit komt dat er een extra kerncentrale bij komt. Toen heeft hij gezegd dat hij niet kan uitsluiten dat dit onder bepaalde omstandigheden zal gebeuren.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat doe ik ook niet.

De heer **Van der Ham** (D66): De heer Samsom moet er niet zo'n "links-rechts"-dingetje van maken.

De heer **Samsom** (PvdA): Doe ik niet.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik als links-liberaal weet dan ook niet meer bij wie ik zou moeten aansluiten.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat is uw lot al langer.

De heer **Van der Ham** (D66): Dat gaat toch heel goed?

De heer **Samsom** (PvdA): Als u zich bij niemand hebt aangesloten wel. Dan loopt het lekker.

De heer **Van der Ham** (D66): Mensen kunnen zich ook bij ons aansluiten. Daar gaat het niet om. U en ik zijn dat hopelijk allang ontstegen.

De heer **Samsom** (PvdA): Mijnheer Van der Ham, u hebt gelijk. U hebt ook erg uw best gedaan om allerlei dingen erin te fietsen waarvan u ook weet ze niet relevant zijn voor de democratische besluitvorming die zal volgen over de vraag of wij een kerncentrale willen. Dat is natuurlijk de winst in deze kabinetsperiode. Er wordt in deze kabinetsperiode geen vergunning voor een kerncentrale ingediend of beoordeeld. Wij beginnen er een beetje aan, maar het echte werk hebben wij nu niet. DELTA is slim genoeg om daar even op te wachten. Immers, als wij nu wel een vergunningaanvraag in aantocht hadden gehad, dan had u gelijk gehad en moesten wij nu als een speer aan de gang. Dan kregen wij nog een enorm gedoe in de coalitie, maar daar hebben wij alweer genoeg van. Het is mooi dat wij dit allemaal niet hebben bij de Kernenergiewet. U moet ook niet proberen er iets van te maken. Het is natuurlijk het goed recht van de oppositie, maar toch.

Voorzitter. Het is overigens niet alleen een schijngevecht. Het zou ook nog eens een dom schijngevecht geweest zijn. De heer Vendrik zal mij nog dankbaar zijn dat die 40 jaar straks niet in de wet staat. Over de

nieuwe generatie reactoren wordt zelfs de heer Vendrik misschien wel een keer enthousiast. De reactoren van de nieuwe generatie, de supercritical water reactor of de molten salt reactor – die dingen worden echt gemaakt – zijn grote apparaten, vierde generatie, inherent veilig, 60 jaar terugverdiendtijd. Anders bouwt men ze niet. Met een vergunning voor 40 jaar zet men ze niet neer. Dan zet men een oud bakkie neer, omdat dat zich wel in 40 jaar terugbetaalt. Het zou heel goed kunnen zijn dat wij, om de juiste kerncentrale te krijgen, ook de juiste randvoorwaarden erin moeten fietsen op het juiste moment. Als de heer Van der Ham zegt dat wij dan de wet moeten wijzigen, heeft hij precies onderstreept wat ik zojuist heb betoogd. Inderdaad, dat doen wij dan ook, maar niet nu.

Wat dan overblijft in dit debat, is dat het een prachtig alibi vormde voor een geloofsbelijdenis over kernenergie. De heer Van der Ham had er de meeste woorden voor nodig om zijn enorme relaxedheid over kernenergie tentoon te spreiden. Hij was een beetje de buurvrouw die drie kwartier lang staat te vertellen dat zij geen tijd heeft om binnen te komen. Dat type contradictie proefde ik een beetje. Maar het is hem gegund.

Ik heb in dit debat helder aangegeven wat ik van kernenergie vind en waarom ik kernenergie zo graag overbodig wil maken. Daarom heb ik met enige weemoed naar de minister van Economische Zaken gekeken, die hier straks zeven uur heeft gezeten terwijl ik zo graag wil dat zij die regeling voor de SDE uitwerkt, dat zij dat net op zee regelt, dat zij het wetsvoorstel Voorrang voor duurzaam klaar maakt en dat zij een biomassaverplichting voor kolencentrales regelt. Deze vier dingen. Ik zag het uit vanuit mijn stoeltje. Ik dacht: o, allemaal verloren tijd. Ik hoop dat zij intussen al wat heeft geschreven. Ik kan haar verzekeren dat ik haar in het eerstkomende debat daarmee ga lastigvallen. Dat zijn namelijk de dingen die ik in deze kabinetsperiode heel graag wel wil bereiken.

□

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Ik dank de beide ministers voor de beantwoording. De heer Van Geel laat u groeten. Het gaat hem goed. Hij is u buitengewoon erkentelijk, zeker de heer Vendrik, voor de dank en de waardering die vanavond zo breed voor het toenmalige wetsvoorstel is uitgesproken. Het is een beetje laat, maar misschien is het toch goed om te memoreren dat het er alle schijn van heeft dat sommige partijen er spijt van hebben dat zij het wetsvoorstel van dat centrumrechtse kabinet controversieel hebben verklaard toen dat kabinet viel. Maar goed, gedane zaken nemen geen keer.

Ik dank de minister van Economische Zaken voor haar toelichting op het punt van de bevoegdheidsverdeling. Het gaat erom dat wij hier een regeling treffen die langer houdbaar is dan de formele zittingsduur van deze twee ministers. Zij kunnen het heel goed eens zijn, maar het gaat ons erom dat de bevoegdheidsverdeling helder wordt georganiseerd en dat met de rijkscoördinatie-regeling er in ieder geval voor wordt gezorgd dat er geen tegenstellingen en geen verschillende momenten voor besluitvorming zijn. In het slechts denkbare geval zouden tegenstrijdige besluiten genomen kunnen worden en dat wordt op deze manier voorkomen. Wat mij betreft is dit punt nu voldoende bediscussieerd.

Ook is helder geworden dat het convenant Borssele op het punt van de financiële zekerheidsstelling niet

Spies

eenzijdig kan worden opengebroken. Ik dank de minister van VROM voor de beantwoording ter zake. Zij zei dat het punt van de financiële zekerheidsstelling vooral gaat over het wijzigen van de privaatrechtelijke grondslag, die nu geldt, in de publiekrechtelijke grondslag die volgens de wet geldt. Ik begrijp uit de nota van wijziging dat het hierbij vooral gaat om het schrappen van de bepaling over de strafrechtelijke vervolgbaarheid van de bestuurders of de vergunninghouder. Ik neem toch aan dat andere handhavinginstrumenten op het bestuursrechtelijke traject, of dat nu een dwangsom of in het allereerste geval bestuursdwang zou moeten zijn, blijven gelden. Op dit punt krijg ik graag een heldere toelichting. In de toelichting staat namelijk expliciet dat het niet past dat de vergunninghouder over de bestuurders strafrechtelijk kunnen worden vervolgd. Alle andere handhavinginstrumenten die nodig zijn om de financiële zekerheidsstelling te kunnen borgen, zijn gewoon inzetbaar. Hiervan krijg ik graag een bevestiging.

De heer Samsom sprak met enige weemoed over het feit dat de minister van Economische Zaken van alles en nog wat te doen heeft. Laat ik de hoop uitspreken dat beide ministers, maar zeker de minister van VROM, de komende tijd alle aandacht, energie en wat maar nodig is, kunnen besteden aan wat naar het oordeel van de CDA-fractie echt cruciaal is en dat is het sluiten van een klimaatverdrag in Kopenhagen. Daar hangt ontzettend veel van af voor de wereld, voor de Europese energievoorziening, voor de aanpak van de klimaatverandering en zeker voor de manier waarop wij in Nederland onze doelstellingen proberen te bereiken. Namens de CDA-fractie zeg ik: ruim baan, zo weinig mogelijk tijd hier besteden en zo veel mogelijk tijd aan de internationale diplomatie, met als doel dat traject zo succesvol mogelijk te laten eindigen.

□

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Voorzitter. Ik wil beide ministers danken voor hun antwoorden. Dit is een merkwaardig debat. Ik denk aan de inbreng van de heer Samsom. Eigenlijk wil hij geen kernenergie, omdat hij denkt dat wij al snel duurzame energie kunnen hebben. Toen hij zo enthousiast sprak over die toekomstige nieuwe modellen en kernreactoren, dacht ik: dat belooft wat. Ik zie dat hij mij aanvoelt. Gelukkig!

Mevrouw Spies zei al dat destijds het wetsvoorstel controversieel is verklaard. Wij hebben het nu over een raamwet. Het onderwerp kernenergie is zeker controversieel, maar waarom deze wet controversieel is, is mij nog steeds niet duidelijk. Bij de behandeling van dit onderwerp kun je duidelijk verschillende standpunten innemen. In eerste termijn zei ik al dat er van de VVD meer had mogen zijn dan alleen deze raamwet, maar goed, dat is de werkelijkheid van dit moment.

De rolverdeling tussen VROM en Economische Zaken is mij duidelijker geworden. Dus dat is opgehelderd. Dan wil ik nog iets zeggen over het punt van de financiële aansprakelijkheid. In strafrechtelijk opzicht lijkt mij de nota van wijziging helder. Wat de andere maatregelen betreft, blijf ik toch met vragen zitten. Mevrouw Spies had het ook over deze maatregelen. De minister van VROM zei dat de wet nu niet meer omvat dan wat al bestond, maar ik blijf er een ongemakkelijk gevoel bij houden. Hopelijk kan de minister van VROM in tweede instantie nog voor opheldering zorgen.

□

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank beide bewindsvrouwen voor hun beantwoording. Dat was een stralende eerste termijn van de regering. De pit zat er lekker in en dat had ik verwacht en gehoopt. Hoe vaak ik niet gehoord heb dat dit kabinet besloten heeft om in deze kabinetsperiode niks te besluiten ... Dat doet mij deugd. Ik heb ook genoten van de bijdrage van onze antikernenergieactivist de heer Samsom, die toch altijd weer de weg naar de toekomst wijst. Daar word ik zelf bijna radioactief van, dus ook dat doet goede moed voor de toekomst vatten.

Misschien toch even een korte reactie. De heer Samsom, natuurlijk is in de politiek niks zeker. Daarom maken wij wetten en regels en debatteren we de stukken ervan af vanuit de gedachte dat wat we doen, een beetje duurzaam is. Je weet echter nooit zeker of een volgende coalitie op basis van democratische verkiezingen dat allemaal in stand laat. Dat is elementair aan democratische politiek. Ik zou zeggen dat je dan altijd je moment pakt. Vandaag is zo'n moment en als je het laat lopen, moet je nog maar zien of wat je nu wilt ooit een keer geregeld wordt. Vandaag kun je het regelen en ik snap eerlijk gezegd niet dat de elementaire politieke onzekerheid die aan dit parlement eigen is, aan de ordening der dingen, een reden kan zijn om dingen maar na te laten. Dat beluister ik toch bij de heer Samsom. Ik begrijp van mevrouw Wiegman dat er niks zo superieur is als een AMvB die er wellicht ooit nog komt, waar je geen invloed op hebt omdat hij van het kabinet komt en die waarschijnlijk niet voorgehangen wordt in de Kamer. Dat dit qua invloed voor een Kamerlid beter is dan een amendement ontgaat mij eerlijk gezegd.

De **voorzitter**: De heer Samsom heeft een vraag.

De heer **Samsom** (PvdA): Een belangrijk verschil: als we dat moment nu moesten pakken, had u helemaal gelijk. We hebben echter wel iets besloten in dit kabinet. We hebben overigens ook veel andere dingen besloten, maar dat is voor een andere keer. We hebben namelijk besloten dat er in deze kabinetsperiode geen kerncentrale gebouwd gaat worden en we hebben ook besloten dat daarover geen besluit valt.

Mijnheer Vendrik, u hoeft zich dus helemaal geen zorgen te maken. Anderen kunnen er misschien even tijdelijk hoofdpijn van hebben, maar u hoeft zich er echt geen zorgen over te maken. Het echte werk, uw echte moment, ons echte moment, komt pas in de formatie. Dat weet u ook heel goed. Daarom noemde ik het een schijngevecht en natuurlijk mag u in deze Kamer dan van alles doen en roepen wat u eigenlijk had gewild. Dat doe ik ook, maar het gaat in deze Kamer uiteindelijk wel om het maken van een wet. We moeten het ook wel iets serieuzer nemen. Dan moet je een wet maken die ergens over gaat en u probeert nu van alles te doen wat helemaal nergens over gaat.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): We maken hier inderdaad samen een wet en dat neem ik buitengewoon serieus. Dan probeer ik op gevoelige onderdelen nog een aantal punten te verbeteren. Daar ben ik niet alleen in, maar in het goede gezelschap van mevrouw Wiegman. Nou ja, tot voor kort. Maar goed, blijkbaar doet dat er allemaal niet toe. Dat moet dan kennelijk de conclusie zijn. Kijk, de

Vendrik

verwarring die hier ontstaat ... Ik snap ook wel het compliment van de heer Van Geel. Misschien kan ik daar nog iets over zeggen. Kijk, ik had inderdaad echt niet kunnen vermoeden – en dat kan mevrouw Spies misschien even doorgeven aan de heer Van Geel – dat een kabinet waar PvdA en ChristenUnie in zitten slechter presteert dan een kabinet waar D66 en VVD net uitgestapt zijn. Ik ben toch een beetje eenvoudig. Dat geef ik eerlijk toe. Ik denk daar vrij schematisch over. En dat heb ik gewoon niet voorzien, wist ik niet. Ik dacht: die Van Geel, nou ja, een rechts kabinet; dat knapt op met die nieuwe coalitie. Maar het gaat de verkeerde kant op. Dat is zo gek joh, zo vreemd. Het kan verkeren in de politiek. Wat de heer Samsom al zegt: niks is zeker in de politiek. Ja, dat klopt. Dat blijkt maar weer. Moeten we het vandaag ook repareren.

Mevrouw **Spies** (CDA): Voorzitter. Ik ga het stenografisch verslag inlijsten en aan de heer Van Geel overhandigen. Zijn dag kan niet meer stuk. Dank u wel, mijnheer Vendrik.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Het zijn roerige weken voor de coalitie, ook voor het CDA. Als ik kan bijdragen aan het opbeuren van de fractievoorzitter van het CDA, dan doe ik dat graag.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat waag ik te betwijfelen als deze interruptie ook nog ingelijst wordt. Het verschil is dat dat kabinet een vergunningaanvraag van DELTA meteen in behandeling zou hebben genomen, op basis van de wet die de heer Vendrik niet-controversieel had willen verklaren. Mijnheer Vendrik, kom op, neem uzelf nu even serieus. Natuurlijk was het goed om die wet toen controversieel te verklaren. Daardoor kunnen wij nu in ieder geval vier jaar lang werken aan duurzame energie en zitten wij niet opgescheept met een vergunningaanvraag van een kerncentrale. Dat hebben wij toen geregeld.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voor mij gaat de kwestie van het controversieel zijn boven alles uit. Als het kabinet demissionair is, behandelen wij hooguit de lopende zaken of de wetsvoorstellen die voorzien in de dekking van enorme financiële gaten. Dat is een grondregel in onze democratie. Dat heeft zich in 2006 ook voorgedaan, toen het eerste kabinet-Balkenende sneuvelde. Wij hebben toen het belastingplan behandeld, omdat zonder dat belastingplan de financiële schade voor de staat erg groot zou zijn geweest en dat wilden wij collectief niet voor onze rekening nemen. Voor de rest is in principe alles aan een nieuw kabinet. Ik geloof dat wij het daarover eens zijn, dus laten wij dat spelletje niet met elkaar spelen.

De heer **Samsom** (PvdA): Mijnheer Vendrik, vlucht u nu niet weg van uw eigen grapjes van daarnet. U zei net dat het kabinet PvdA-ChristenUnie-CDA slechter presteert dan het andere kabinet. Ik leg u net uit wat het verschil is. Antwoordt u daar nu gewoon op in plaats van weg te vluchten in formaliteiten.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voor mij ligt een uitgekleeft wetsvoorstel. Het regelt in een aantal opzichten minder en stelt minder voorwaarden aan het installeren van kernenergiecentrales in Nederland dan

het voorstel dat de heer Van Geel indertijd deed. De heer Samsom kan doen alsof het allemaal nergens over gaat, maar dat is niet zo. Het maakt ook niet het verschil tussen wel of geen kernenergie, dat klopt. Daar heb ik het vandaag ook nooit over gehad.

De heer **Samsom** (PvdA): Is dat dan misschien het verschil? De heer Vendrik heeft het over de wet en ik heb het over de vraag of wij een kerncentrale hebben gebouwd of niet. Mijnheer Vendrik, geeft u nu gewoon antwoord op de vraag of u naast al die wetsvoorstellen die u zo afkraakt ook een vergunningaanvraag ziet liggen die in behandeling is bij het kabinet. Ja of nee?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Er is niet eens een vergunningaanvraag ingediend.

De heer **Samsom** (PvdA): Precies. Dat is het punt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Partijen zijn er kennelijk nog niet in geïnteresseerd om heel snel door te duwen. Staatssecretaris Van Geel zei dat indertijd trouwens ook: er is nog niemand in beeld die een vergunningaanvraag wil indienen. Tot op de dag van vandaag ligt er bij het bevoegd gezag nog steeds geen vergunningaanvraag en dat blijft nog een aantal jaren zo. Wat dat betreft is er niet zoveel veranderd.

Het is buitengewoon spijtig dat mevrouw Wiegman haar amendement intrekt. Dat is toch een kleine meltdown. Jammer. Ik steun de opmerking die de heer Van der Ham ter zake heeft gemaakt.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik vind dit iets te gemakkelijk gaan. De heer Vendrik mag treurig zijn over een en ander. Dat is prima, maar ik heb geprobeerd om in dit debat inhoudelijke argumenten uit te wisselen. Op basis daarvan probeer ik conclusies te trekken: wat moeten wij nu regelen, wat moeten wij straks regelen, wat kan straks beter? Ik nodig de heer Vendrik uit om op de inhoudelijke argumenten in te gaan en op de belofte die ik daarbij heb gedaan. Wie weet, is dat nog eens goed voor een mooie toekomstige relatie met GroenLinks bij het goed formuleren van randvoorwaarden. Die kans is er immers.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Die kans is er in ieder geval vandaag en die neemt mevrouw Wiegman niet. Dat vind ik jammer. Er is namelijk nog een derde variant mogelijk en dat is dat wij grosso modo een herhaling krijgen van het kabinet dat er nu zit. De formatie gaat wellicht moeizaam of is ingewikkeld en lastig en dan zegt men wellicht: er ligt een Kernenergiewet, daar veranderen wij niks aan en wij zien wel wat mij met die vergunningaanvraag doen. Dat zou ook zomaar kunnen. Nou, dan hebben wij een Kernenergiewet zonder het amendement van mevrouw Wiegman. Dat lijkt mij niet zo handig. Eerlijk gezegd, geldt dat ook voor de opwerking. Dat is eigenlijk een nog serieuzere kwestie. Ik vind dat dit vreemd is geregeld via het verdrag, maar daar komen wij nog op terug als de desbetreffende schriftelijke inbreng van volgende week is geleverd. Ik vind het een tamelijk mysterieuze procedure, net als de suggestie van het kabinet dat het daarmee afdoende is geregeld.

Voorzitter. De financiële zekerheidsstelling vinden wij allemaal belangrijk. Dat is niet het punt van de discussie.

Vendrik

Wat ik wil borgen, is dat in de wet wordt vastgelegd dat de financiële zekerheid die wordt geboden en het geldbedrag dat daaraan is verbonden, er uitsluitend zijn en blijven voor het beoogde doel. Ik snap dan ook niet dat de minister van Economische Zaken het amendement op stuk nr. 28 overbodig vindt. In België speelt een probleem waar ik zeer benauwd voor ben. De kerncentrales die in het bezit zijn van Electrabel, staan daar in de boeken en daarbij is een zekerheidstelling opgenomen, maar de vraag is waar dat geld is gebleven. Dat loopt helemaal weg in een aantal beleggingsfondsen. Daarover is grote commotie ontstaan in België. Dat maakt het artikel over de financiële zekerheidstelling volgens mij te zwak. Daarom heb ik een amendement ingediend, om zeker te stellen dat het geld te allen tijde beschikbaar blijft en dat het niet als boekhoudkundige voorziening wordt geboekt.

De minister opent de mogelijkheid in de wetstekst, maar regelt niet definitief om daadwerkelijk constructies te bieden in plaats van opties. Het geld moet gereserveerd worden en te allen tijde beschikbaar blijven, bijvoorbeeld via een apart fonds. In België gaat het om een bedrag van 8 mld., dus we hebben het wel ergens over. Ik wil alles doen om te vermijden dat in de toekomst een kerncentrale op kosten van de belastingbetaler wordt ontmanteld. We hebben al genoeg te stellen met de banken en we moeten maar kijken of we ons geld nog een keer terugzien, en dan straks ook nog een paar kerncentrales, het moet niet gekker worden in dit land.

Die regels voor de financiële zekerheidstelling zijn van belang en nadere regelgeving via een AMvB is mogelijk bij dit wetsvoorstel. Omdat hierbij impliciet een groot financieel belang voor de Staat aan de orde is, vind ik het logisch dat die regels worden voorgelegd via een voorhang bij de Kamer. Ik vraag de minister om toch een slagje positiever te denken over beide amendementen die ik heb ingediend, omdat ik daarmee zo meedenk met het kabinet. Wat kan hier nu tegen zijn?

Dit is een technisch wetsvoorstel waarmee wat oude rommel wordt opgeruimd. Ik vond de beantwoording van de minister van Economische Zaken niet helder genoeg. Ik wil zeker zijn dat wij niet via slinkse omwegen met de Kernenergiewet zoals die komt te luiden na aanname van dit wetsvoorstel, een kerncentrale binnengerommeld krijgen, om het een beetje onsympathiek te zeggen. Dat is de angst die ik heb.

Ik speel even mee met de minister van Economische Zaken. Oké, we nemen vandaag geen besluit. We zijn het erover eens dat het aan een nieuw kabinet is om bij de formatie of vlak daarna in een fundamenteel debat over de plaats van kernenergie in deze samenleving een keuze te maken. Dan moet het zo zijn dat die keuze op dat moment in alle opzichten effectief wordt en dat op geen enkele manier van een liggende Kernenergiewet een juridische consequentie uitgaat in de richting van een aanvrager van een vergunning die iets anders gebiedt dan wat de politiek in meerderheid op dat moment besluit. Dat is het kernpunt.

Het gaat er niet om dat wij een politiek verschil van mening hebben over de inzet van kernenergie, dat laat ik er even buiten. Ik doe even mee met de opzet van dit wetsvoorstel, namelijk dat er altijd ruimte zou moeten zijn voor dat politieke hoofdbesluitvormingsmoment en dat de wet geen enkele binding bevat, welke kant dan ook op.

Dat zou ook een aanbeveling zijn om het doel van deze Kernenergiewet te veranderen. Het oude doel blijft staan in de wet. Dat was het bevorderen van het gebruik van kernenergie, maar goed, dat is een oude bepaling uit 1963 die wij bij dezen maar verklaren tot dode letter. Dat laten wij maar even zitten.

De essentie van de uitspraak van de minister van Economische Zaken moet zijn dat dit onder alle omstandigheden geborgd is. Of de Kernenergiewet op dat moment wordt aangepast of niet, het politieke hoofdbesluitvormingsmoment moet te allen tijde volledig tot zijn recht kunnen komen, hoe de politieke meerderheid daarover ook besluit.

Op vragen van mij en van collega's antwoordde de minister: ja dat kan, maar dan moet je dat vastleggen in de wet. Daar begint mijn argwaan. Wat bedoelt de minister daarmee? Ik dacht dat ik het toch echt zo gehoord had. Wanneer de politiek bijvoorbeeld in meerderheid besluit dat in de komende kabinetsperiode geen vergunningen worden afgegeven, heb ik in de beantwoording van de minister beluisterd dat dit zijn beslag moet krijgen via een wijziging van de wet. Dat duurt even. Dan weet ik niet meer zeker wat er gebeurt. De heer Samsom heeft daar een aantal opmerkingen over gemaakt. Hij is als oud-activist daar zeer goed van op de hoogte. Maar ik wil het graag nog even van de minister horen, want zij is verantwoordelijk voor de wet en de uitleg van de tekst die zij ons heeft voorgehouden.

De heer **Samsom** (PvdA): Wij zijn met ons allen verantwoordelijk voor het maken van een wet. Ik heb de wet ook aan u voorgelezen. Maar goed, kennelijk wilt u het nog een keer van de minister horen. Ik heb een vraag. U zegt zojuist: eigenlijk moet dit een wet zijn die ons straks, op het moment dat wij die fundamentele beslissing nemen, eigenlijk aan niets bindt, dus dat er nog van alles kan worden gedaan. Erkent u daar nu niet meteen mijn punt mee: dat wat u hier net probeerde te doen met amendementen erin fietsen en allerlei inhoudelijke dingen regelen, helemaal niet nodig is?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De ultieme redenering zou zijn: laten wij dan vandaag maar niets regelen, dan doen wij het allemaal in 2011. Zo zijn we ook niet getrouwd. Wij hebben elkaar gevonden in een opknopbeurt van de oude wet. Dat heet dan no regret. Dat wordt door de coalitie iets te veel uitgelegd als "dingen waar wij geen spijt van hebben". Dan ruil je een aantal negatieve besluiten tegen elkaar uit.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat is mijn vraag helemaal niet. U bent nu een antwoord aan het geven dat ik helemaal niet heb gevraagd.

De **voorzitter**: Mijnheer Samsom, de heer Vendrik gaat over zijn eigen antwoorden. Daarna krijgt u nog de gelegenheid voor een interruptie.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik ben het eens met de uitleg van de heer Jansen over wat no regret is. Die 40 jaar, een vergunning voor opwerking, dat vind ik allemaal no-regretmaatregelen. Wat er ook gebeurt, je moet dat in ieder geval op dit moment regelen. Dat doen wij dus vandaag. Dat laat onverlet dat je een principieel besluit in 2011 kunt gaan nemen, maar dan moet de wet daar ook voldoende ruimte voor bieden. Het gaat dan

Vendrik

om de vraag of kernenergie überhaupt gewenst is in Nederland en of wij inderdaad deze Kernenergiewet, met de bepalingen die er op dat moment in zitten, ook praktisch laten worden. Die vraag is van een gans andere orde dan wat wij vandaag bespreken.

De heer **Samsom** (PvdA): Dat was mijn vraag helemaal niet. Overigens regelen wij in deze wet een aantal dingen voor bestaande installaties. Dat is niet onbelangrijk. Uw eigen opmerkingen over financiële zekerheidsstelling gaan daar ook over. Wij staan hier dus niet helemaal niks te doen. Ik had het over de amendementen die u voor toekomstige vergunningaanvragen erin probeert te fietsen. Stel dat wij allemaal voor die amendementen stemmen en dat al die amendementen dus in het wetsvoorstel worden verwerkt. Dan zegt u vervolgens: daar moeten wij helemaal niet aan gebonden zijn, want op het moment dat er een formatie en een discussie is geweest, moet het allemaal weer anders kunnen. Dat heeft u juist aan de minister gevraagd.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee.

De heer **Samsom** (PvdA): Dan moet u even duidelijker maken wat u aan de minister vraagt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Mijnheer Samsom, u weet heel erg goed wat ik bedoel. Wij bespreken nu een nieuwe kernenergiewet. Die regelt alles wat los en vast zit aan een kerncentrale en welke verplichtingen wij daaraan verbinden, wil een exploitant een vergunning krijgen. Wat mij betreft, zal die pas in werking treden nadat wij – kennelijk in 2011, want die kant gaat het op – een principiële debat met elkaar voeren en politieke meerderheden zoeken voor het antwoord op de vraag of kernenergie in Nederland überhaupt wel of niet gewenst is. Dat is het hoofdbesluitvormingsmoment. Dat hoofdbesluitvormingsmoment moet volledig tot zijn recht komen. Dat is het pleidooi dat ik hier houd. Ik wil niet in 2011 ineens te horen krijgen: jongens, wij zijn wel met ons allen gebonden aan die wet die wij destijds hebben aangenomen. Ik wil 100% zeker borgen dat de politieke ruimte 100% is. Daar waren mijn interrupties richting de minister ook op gericht. Als dan een meerderheid onverhoopt zou besluiten dat wij kernenergiecentrales gaan toestaan, dat wij vergunningaanvragen in behandeling gaan nemen, dan heb je de wet zoals die er ligt en dan heb je misschien nog een aantal nieuwe uitvoeringsregels die je gaat stellen. Dat vind ik allemaal secundair.

De heer **Samsom** (PvdA): U bevestigt mijn betoog. Stel dat er een meerderheid is die onverhoopt iets heel anders besluit dan u wilt. Dan wilt u niet dat ze gebonden zijn, want u zegt net: dat besluit mag niet gebonden zijn aan wat er nu in de wet is vastgelegd. U wilt een klikfondswet, u wilt dat het alleen maar omhoog kan. En als er dan een besluit valt dat u niet zint, dan mag het er niet meer uit.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Nee, mijnheer Samsom.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik probeer een beetje te doorgronden wat u nu de hele avond hier aan het doen bent. Maar het lukt me niet zo goed.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Als ik zo'n beetje om me heen kijk, dan heb ik het idee dat de collega's heel goed snappen wat ik bedoel.

De heer **Samsom** (PvdA): Ik kijk niet om me heen en u praat tegen mij.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Zeker, maar u suggereert dat ik onduidelijk ben. Laat ik suggereren dat u niet helemaal snapt wat ik bedoel. Ik ga het nog één keer uitleggen. Volgens mij zijn er twee dingen. In 2011 komt er onder leiding van een nieuw kabinet al heel snel een hoofdbesluitvormingsmoment over de vraag of wij kerncentrales in dit land gaan toestaan. Wat ik zeker wil stellen in dit debat vanavond, is dat dat politieke hoofdbesluitvormingsmoment in volledige politieke vrijheid kan geschieden, zonder enige binding aan dit wetsvoorstel. Dat wil zeggen dat dit wetsvoorstel de Staat geen enkele juridisch bindende verplichting oplegt om vergunningen te verstrekken. Ik wil dat die vrijheid op dat moment volledig is. Dat is volgens mij ook de lijn van het kabinet, want men neemt alleen no-regretmaatregelen: zaken die goed zijn voor het opknappen van de wet. De vraag is of deze wet toegepast zal worden op nieuwe centrales. Dat zien wij dan wel weer. Zit er een automatisme in dit wetsvoorstel dat wij elke vergunning ongeacht de politieke besluitvorming in behandeling moeten nemen? Daarover ging ook mijn interruptie van de minister van Economische Zaken. Ik wil dat niet. Ik wil er zeker van zijn, dat het politieke hoofdbesluitvormingsmoment volledig tot zijn recht komt, zonder een heel ingewikkelde wetswijziging die jaren duurt en zonder juridische binding door dit wetsvoorstel. Als een politieke meerderheid aan de rechterkant er inderdaad voor kiest om die kerncentrales te bouwen, dan zal men deze wet benutten om de vergunningaanvragen te toetsen.

De heer **Samsom** (PvdA): Die zekerheid heb ik al en die heb ik u voorgelezen. Dan zijn wij het dus met elkaar eens en heeft u mijn punt precies onderschreven.

De **voorzitter**: U had het woord niet. Bent u klaar met uw tweede termijn, mijnheer Vendrik?

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Ik hoor graag van de minister van Economische Zaken of ik inderdaad gelijk heb dat die ruimte er volledig is en dat het wetsvoorstel dat wij vanavond behandelen op geen enkele manier een beletsel vormt.

□

Minister **Cramer**: Voorzitter. Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng in tweede termijn ten aanzien van het voorstel tot wijziging van de Kernenergiewet. Nogmaals, dit kabinet neemt geen besluit over kernenergie. Het voert een no-regretbeleid met betrekking tot kernenergie. Dat betekent dat dit kabinet het aan een volgend kabinet overlaat om te beslissen over kernenergie, over eventuele randvoorwaarden, over de vraag of de Kernenergiewet herzien moet worden en of de vergunningstermijn voor nieuwe kerncentrales moet worden beperkt tot veertig, zestig of een ander aantal jaren. We'll cross the bridge when we are there, zou ik zeggen. Dat betekent dat uw finest moment is op het

Cramer

moment dat wij daarover spreken. Dat zal zijn met een nieuw kabinet.

Dan kom ik bij de overige vragen die gesteld zijn. De heer Jansen, maar ook de heer Van der Ham en mevrouw Wiegman kwamen terug op 40 jaar. Mevrouw Wiegman heeft amendement 19 ingetrokken. Ik kan volstaan door te zeggen dat wij daarover verder niet meer te spreken hebben, maar ik zeg nogmaals dat die 40 jaar wat mij betreft arbitrair is. Het is een slag in de lucht en het hangt af van het soort kerncentrale dat wordt verkozen. Daarom ontraad ik dit amendement.

De heer Jansen heeft gevraagd of de vergunning kan worden ingetrokken. Hij gaf daarvan een voorbeeld. Alleen als een kerncentrale niet veilig is, kan de vergunning worden ingetrokken. Deze kan niet worden ingetrokken als er een nog veiliger type kerncentrale op de markt is gekomen, dat dan weer de "best available technology" vormt. Dat is geen grond om de vergunning in te trekken.

De heer **Jansen** (SP): Dan is de regeling natuurlijk zo lek als een mandje, want er is geen kerncentrale die 100% veilig is. Je praat altijd over een heel klein risico op een heel grote klap. Het risico wordt steeds kleiner en dat is mooi, maar het wordt nooit nul. Stel dat u op grond van de huidige stand van de techniek een vergunning afgeeft bij een risico van 10 tot de macht min-5, ik noem maar iets, en dat het risico straks wordt teruggebracht tot 10 tot de macht min-7, betekent dit dan dat u op dat moment niet kunt zeggen: het risico is met een factor 100 kleiner geworden, dus ik eis dat de relatief onveilige centrale uit de markt wordt genomen?

Minister **Cramer**: Er zijn heel duidelijke afspraken over de normen waaraan een kerncentrale moet voldoen. Allerlei deskundigen buigen zich telkens opnieuw over de standaarden en over de vraag hoe veilig een centrale moet zijn om te kunnen zeggen dat deze nog voldoet aan de standaarden. Wij kunnen de discussie van de eerste termijn wel weer opnieuw beginnen en weer beginnen over de benchmarks, maar dit is gewoon goed geregeld.

De heer Jansen vroeg ook naar het amendement op stuk nr. 26. Ik ben daarover positief geweest door te zeggen dat ik het oordeel aan de Kamer overlaat. De AMvB's die hij voorstelt, passen in een no-regretbeleid, want zij gaan niet specifiek over de vraag of wij nu wel of niet over kernenergie en de opwekking daarvan beslissen. Dus nogmaals, mijn antwoord daarop heb ik gegeven.

De heer Van der Ham vroeg nog wat er gebeurt wanneer een kerncentrale niet tot de veiligste behoort. Ook hier geldt dat de kernenergievergunning kan worden geweigerd wanneer het een verouderd type betreft en het niet veilig is. Daarvoor zijn allerlei regels. Wat voor een volgend kabinet een verouderd type is, is een politieke keuze. De heer Van der Ham kan daarover van alles inbrengen. Als hij wil dat het tot de 25% veiligste behoort, kan hij dat als randvoorwaarde in de AMvB opnemen. Dan heeft hij helemaal wat hij wil.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik heb gevraagd of bij de scenario's die volgend jaar vanuit de minister van Economische Zaken komen de juridische houdbaarheid wordt meegenomen. Ik weet niet wie die vraag zal beantwoorden. Is dit het antwoord op de vraag of komt

dat nog van de andere minister? Dat komt van de andere minister, dus dat zal helemaal goed komen.

Minister **Cramer**: Dan ga ik door met het punt dat mevrouw Wiegman inbracht. Is er voldoende tijd als DELTA de aanvraag indient? Ook daarop ben ik al verschillende keren ingegaan. Tussen het indienen van de aanvraag en de ontwerpvergunning zit voldoende tijd om een AMvB of eventueel een ministeriële regeling te maken door een nieuw kabinet.

Dan waren er nog een paar punten. De heer Samson merkte op dat er inderdaad voldoende tijd is om de AMvB vast te stellen. Dat is ongeveer zes maanden. De procedur tijd die daarvoor in acht moet worden genomen, heeft betrekking op de terinzagelegging van de aanvraag, de toetsing door de Commissie voor de MER en het advies van de wettelijke adviseurs en ten slotte de inspraak.

Mevrouw Spies vatte de vierde nota van wijziging correct samen. Andere handhavinginstrumenten blijven bestaan. Dat zeg ik ook tegen mevrouw Neppérus.

Mevrouw Neppérus vroeg ook nog of de nieuwe wet meer regelt op het gebied van de financiële zekerheid voor ontmanteling. Nu wordt het privaatrechtelijk vrijwillig gedaan door de bedrijven. De oude kernenergiewet geeft de overheid geen zeggenschap over die financiële zekerheid. Het verschil met het huidige wetsvoorstel is dat vergunninghouders nu financiële zekerheid moeten stellen en dat wij daaraan bestuursrechtelijke goedkeuring geven. Dat is het grote verschil.

Ten slotte de twee amendementen van de heer Vendrik. Ik heb in de eerste termijn die twee amendementen becommentarieerd en zou in herhaling vallen wanneer ik hetzelfde zou zeggen. Ik laat het hierbij. Ik heb de onderwerpen die voor mij in de tweede termijn aan bod kwamen behandeld.

□

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Ik zal proberen om een aantal vragen in een keer te beantwoorden. Sommige vragen zijn door verschillende leden van de Kamer in andere bewoordingen gesteld.

Het is van belang dat in de komende periode de drie toegezegde scenario's worden uitgewerkt. Die drie scenario's liggen klaar wanneer het volgende kabinet aantreedt. Dat betekent dat een volgend kabinet inderdaad volledig de ruimte heeft om die keuze te maken. Bovendien ligt er dan ook, afhankelijk van de keuze die men maakt, een aantal panklare voorstellen voor die men op dat moment kan inzetten. Formeel-juridisch gelden de regels op het moment van de terinzagelegging van de ontwerpvergunning en niet op het moment van de aanvraag. Tussen de aanvraag en het ontwerpbesluit zitten ongeveer zes maanden, zoals minister Cramer al zei. Die kunnen worden gebruikt om die AMvB te regelen. In artikel 21 zit de grondslag om per AMvB regels te stellen over onderwerpen die in artikel 15b worden genoemd. Die betreffen veiligheid, bescherming van de leefomgeving, energievoorziening en dat soort zaken. Dat betekent dat die AMvB's wel begin 2012 op orde moeten zijn. Dat is volgens mij haalbaar, mede gelet op de voorbereidende werkzaamheden die zijn verricht. Dat is de volgorde waarin wij het gaan doen. Dat is ook volgorde die dit wetsvoorstel en

Van der Hoeven

het besluit van het kabinet om in deze periode geen kerncentrales te bouwen mogelijk maken. Zo zit het in elkaar.

Als je een keihard verbod op kernenergie wilt – dat wil de heer Vendrik natuurlijk – moet je dat nu in de wet regelen. Dat is echter heel iets anders dan de no-regretmaatregelen en de no-regretpolitiek die dit kabinet voorstaat.

Er ligt nog een vraag van de heer Van der Ham. Alles wat betrekking heeft op de internationale veiligheidsregels wordt meegenomen in de scenarioprojecten, dus ook de veiligheidsnormen. Die worden ook in kaart gebracht ten behoeve van de scenario's. Het Nuclear Energy Agency doet dat ook. Ik heb aangegeven dat ik het rapport van het NEA in het voorjaar aan de Kamer zal zenden. Hij vroeg ook hoe het zit met de juridische houdbaarheid van een aantal zaken. Ik weet niet of ik helemaal begrijp wat hij bedoelt. Misschien is mijn antwoord voldoende, maar misschien bedoelt hij toch wat anders. Als dat laatste het geval is, hoor ik dat graag. Dan kan ik daar ja of nee op zeggen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik eis nu geen antwoord op die vraag. Ik zal uitleggen wat ik bedoel. Stel dat er een dispuut is over de vraag of iemand op nummer zeven staat van de top tien van best presterende kerncentrales of op nummer vijf en de grens voor de beslissing of iemand een vergunning krijgt, ligt bij zes. Dan kan zo iemand besluiten om geen genoegen te nemen met het feit dat hij buiten de boot valt en om de beslissing aan te vechten. Hij vecht dan de weging van de mooie instituten die de minister adviseren aan. Hoe gaan wij om met zo'n arbitrage? Hoe ver kunnen dergelijke bedrijven gaan? Dit soort situaties kan zich voordoen. Ik vraag de minister om bij de scenario's te laten kijken wat er in dat soort gevallen gaat gebeuren, wat de escalatieladder zou zijn en wat wij daarvoor juridisch moeten regelen. Dat geef ik de minister graag mee.

Minister **Van der Hoeven**: De handhaafbaarheid van de veiligheid wordt meegenomen bij de randvoorwaarden in de scenario's. In dat geheel kijk ik ook naar de optie die de heer Van der Ham op tafel legt. Volgens mij is die niet reëel, maar de heer Van der Ham vraagt ernaar dus moet hij daar een antwoord op krijgen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Sluiting 22.57 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

De volgende brieven

Informeel ministeriële bijeenkomst over de toekomst van Europol en de Europese politiesamenwerking, 1 oktober 2009 - 23490-570
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stahoogte tijdens transport van levende dieren - 28286-317
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Tweede deel kabinetsreactie op de evaluatie van de Algemene wet gelijke behandeling, de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en artikel 7:646 BW - 28481-6
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Horst ter G. - 29 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stand van zaken kabinetsstandpunt Mans met eindbeeld regionale uitvoeringsdiensten - 29383-136
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 25 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbestedingsbeleid Rijkswaterstaat - 29385-55
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nationale Mobiliteitsmonitor - 29644-93
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Handhavingsrapportage Schiphol 2009 1 november 2008 - 1 mei 2009 - 29665-144
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 25 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitkomsten evaluatie Visserij Innovatieplatform - 29675-83
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Verkenning Onderwijsraad Middelbaar en hoger onderwijs voor volwassenen - 30012-18
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk R.H.A. - 29 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Quick scan "de praktijk van dwangbehandeling in de Wet BOPZ" - 30492-36
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A. - 25 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Mededelingsbrief inzake ITU Radioreglement 1979 en voor de beveiliging van mensenlevens op zee - 30952-29
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 28 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitkomstendocument International Girl Child Conference - 31263-36
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 16 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd